

Fremsat den 25. februar 2010 af kulturministeren (Per Stig Møller)

Forslag

til

Lov om tilbagelevering og overførelse af stjålne eller ulovligt udførte kulturgenstande

Lovens formål

§ 1. Loven har til formål at fremme tilbagelevering og overførelse af kulturgenstande, der er stjålet eller ulovligt udført fra stater, der har tiltrådt konvention af 24. juni 1995 om stjålne eller ulovligt eksporterede kulturgenstande (konventionen).

Lovens anvendelsesområde

§ 2. Loven gælder for krav af international karakter om tilbagelevering af stjålne kulturgenstande, når den, som rejser krav om tilbagelevering, er statsborger, har fast bopæl eller for så vidt angår juridiske personer er hjemmehørende i en stat, der har tiltrådt konventionen, og

- 1) kulturgenstanden er stjålet i en stat, efter at konventionen er trådt i kraft for denne stat, eller
- 2) kulturgenstanden befinder sig i en stat, efter at konventionen er trådt i kraft for denne stat.

Stk. 2. Loven gælder endvidere for krav af international karakter om overførelse af kulturgenstande, der er ulovligt udført fra en stat, der har tiltrådt konventionen, efter at konventionen er trådt i kraft i denne stat.

Stk. 3. Loven gælder ikke i det omfang fravigelse er hjemlet i international aftale.

Definitioner

§ 3. I denne lov forstås ved kulturgenstand en genstand, som er af betydning for arkæologi, forhistorie, historie, litteratur, kunst eller videnskab, og som tilhører en af de kategorier, der er angivet i bilag 1 til denne lov.

§ 4. I denne lov forstås ved ulovligt udført, at en kulturgenstand er fjernet fra en stat i strid med denne stats lovgivning om beskyttelse af kulturarven.

Stk. 2. En kulturgenstand, som er lovligt udført i henhold til en tilladelse udstedt efter den anmodende stats lovgivning om beskyttelse af kulturarv med henblik på udstilling, undersøgelse eller restaurering eller med andet midlertidigt formål, og

som ikke er leveret tilbage i overensstemmelse med betingelserne i tilladelsen, skal anses for at være ulovligt udført.

§ 5. I denne lov forstås ved offentlig samling en gruppe af inventarførte eller på anden måde identificerede kulturgenstande, der ejes af

- 1) en stat, der har tiltrådt konventionen,
- 2) en regional eller lokal myndighed i en stat, der har tiltrådt konventionen,
- 3) en religiøs institution i en stat, der har tiltrådt konventionen, eller
- 4) en institution, der er etableret med et væsentlig kulturelt, uddannelsesmæssigt eller videnskabeligt formål, og som tillige er anerkendt som tjenende den offentlige interesse, og som er beliggende i en stat, der har tiltrådt konventionen.

Tilbagelevering af stjålne kulturgenstande

§ 6. Den, der har erhvervet en stjålet kulturgenstand, skal efter anmodning tilbagelevere genstanden til den, genstanden er stjålet fra, jf. dog §§ 7-9.

Stk. 2. Besiddes en kulturgenstand af en anden end den, der har erhvervet genstanden, og skal genstanden tilbageleveres efter stk. 1, er besidderen forpligtet til at aflevere genstanden.

Stk. 3. En kulturgenstand, der oprindeligt er ulovligt udgravet, eller som er lovligt udgravet, men ulovligt tilbageholdt, skal anses som stjålet, jf. stk. 1, når det følger af lovgivningen i den stat, hvor udgravningen fandt sted.

§ 7. Pligten til at tilbagelevere kulturgenstanden gælder uanset eventuel hævdserhvervelse, medmindre der er gået 50 år fra tidspunktet, hvor genstanden blev stjålet, jf. § 6.

Stk. 2. Uanset stk. 1 gælder for en kulturgenstand, der er fjernet fra et monument eller arkæologisk fundsted, eller som tilhører en offentlig samling, tilbageleveringspligten uanset eventuel hævdserhvervelse, medmindre der er gået 75 år fra tidspunktet, hvor genstanden blev stjålet, jf. § 6. Dette gælder også krav på tilbagelevering af en sakral eller samfundsmæssigt betydningsfuld kulturgenstand, der tilhører eller anvendes

af et stammesamfund eller et indfødt samfund som en del af det pågældende samfunds traditionelle eller rituelle brug, og som er hellig eller af betydning for det pågældende samfunds fællesskab.

§ 8. Krav om tilbagelevering efter denne lov af stjålne kulturgenstande skal indbringes for domstolene senest 3 år efter det tidspunkt, hvor den, som rejser kravet, vidste eller burde vide, hvor kulturgenstanden befandt sig, og kendte eller burde kende identiteten på erhververen.

Erstatning ved tilbagelevering af stjålne kulturgenstande

§ 9. Før der skal ske tilbagelevering, skal den, der rejser krav om tilbagelevering af en stjålet kulturgenstand efter denne lov, erstatte det tab, som erhververen lider ved, at genstanden tilbageleveres, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse, hvis erhververen på tidspunktet for erhvervelsen vidste eller burde vide, at genstanden var stjålet, og erhververen ikke har foretaget rimelige bestræbelser for at gøre et muligt erstatningsansvar gældende mod sælgeren af genstanden.

Stk. 3. Den, der har erhvervet en kulturgenstand ved arv, gave eller på anden vederlagsfri måde, har ikke ret til erstatning efter stk. 1, hvis den, vedkommende afleder sine rettigheder fra, ikke ville have haft det.

Overførelse af ulovligt udførte kulturgenstande

§ 10. Den, der har erhvervet en ulovligt udført kulturgenstand, skal efter anmodning fra den stat, som den er ulovligt udført fra, jf. dog stk. 3, § 11 og § 13, overføre den til denne stat, hvis genstanden er af væsentlig kulturel betydning for denne stat, eller hvis udførsel af genstanden fra denne stat væsentlig forringer muligheden for

- 1) den fysiske bevarelse af genstanden eller af dennes sammenhæng,
- 2) opretholdelse af en sammensat genstands fuldstændighed,
- 3) at forebygge, at oplysninger af f.eks. videnskabelig eller historisk art går tabt, eller
- 4) den traditionelle eller rituelle brug af genstanden af et stammesamfund eller et indfødt samfund.

Stk. 2. Besiddes en kulturgenstand af en anden end den, der har erhvervet den, og skal genstanden overføres, jf. stk. 1, er besidderen forpligtet til at aflevere genstanden.

Stk. 3. Stk. 1 finder ikke anvendelse, hvis udførslen af kulturgenstanden ikke ville være ulovlig på tidspunktet, hvor krav om overførelse indbringes for retten, eller hvis genstanden er udført senest 50 år efter, at den, der skabte den pågældende genstand, er død, jf. dog stk. 4.

Stk. 4. Stk. 3 finder ikke anvendelse, hvis kulturgenstanden er fremstillet af et eller flere medlemmer af et stammesamfund eller indfødt samfund med henblik på dette samfunds traditionelle eller rituelle brug, og genstanden af den anmodende stat vil blive afleveret til dette samfund.

§ 11. Krav om overførelse efter § 10 skal indbringes for domstolene senest 3 år efter det tidspunkt, hvor den anmo-

dende stat vidste eller burde vide, hvor kulturgenstanden befandt sig, og kendte eller burde kende identiteten på erhververen, og senest 50 år efter tidspunktet for den ulovlige udførsel eller det tidspunkt, hvor kulturgenstanden skulle have været leveret tilbage i henhold til en tilladelse som nævnt i § 4, stk. 2.

§ 12. Krav om overførelse af ulovligt udførte kulturgenstande efter § 10 kan kun fremsættes af stater, der har tiltrådt konventionen.

Stk. 2. Omkostninger ved overførelse af ulovligt udførte kulturgenstande afholdes af den stat, der anmoder om overførelse.

Erstatning ved overførelse af ulovligt udførte kulturgenstande

§ 13. Før der skal ske overførelse, skal den stat, der rejser krav om at få en ulovligt udført kulturgenstand overført efter denne lov, erstatte det tab, som erhververen lider ved, at genstanden skal overføres, jf. dog stk. 2 og 3 samt § 14.

Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse, hvis erhververen på tidspunktet for erhvervelsen vidste eller burde vide, at genstanden var ulovligt udført.

Stk. 3. Den, der har erhvervet en kulturgenstand ved arv, gave eller på anden vederlagsfri måde, har ikke ret til erstatning efter stk. 1, hvis den, vedkommende afleder sine rettigheder fra, ikke ville have haft det.

§ 14. Er det mellem den anmodende stat og erhververen aftalt, at erhververen beholder ejendomsretten til genstanden, eller at ejendomsretten overdrages til en fysisk eller juridisk person, der har bopæl i den anmodende stat, kan der ikke kræves erstatning efter § 13.

Andre bestemmelser

§ 15. Loven begrænser ikke krav om tilbagelevering eller overførelse af kulturgenstande efter almindelige regler om tilbagelevering eller overførelse eller efter regler, som er fastsat i eller i henhold til anden lovgivning.

§ 16. Retssager om forhold omfattet af denne lov kan anlægges ved en ret her i landet, hvor der er værneting efter reglerne i retsplejelovens kapitel 22 om stedlig kompetence. Retssager om overførelse af ulovligt udførte kulturgenstande, der befinder sig i Danmark på tidspunktet for sagens anlæg, kan anlægges ved Københavns Byret, hvis der ikke er værneting efter reglerne i retsplejelovens kapitel 22.

§ 17. Kulturministeren fastsætter tidspunktet for lovens ikrafttræden.

§ 18. Loven finder anvendelse på krav om tilbagelevering eller overførelse af kulturgenstande, der er stjålet eller ulovligt udført efter lovens ikrafttræden.

§ 19. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bilag 1**Oversigt over kulturgenstande omfattet af lovens § 3:**

- (a) Sjældne samlinger og eksemplarer af fauna, flora, mineraler og anatomi, og genstande af palæontologisk interesse,
- (b) genstande med tilknytning til historien, herunder videnskabernes og teknologiens historie og militær og samfundshistorie, og til nationale ledere, filosoffer, videnskabsmænds og kunstneres liv samt til begivenheder af national betydning,
- (c) fund fra arkæologiske udgravninger (herunder tilladte og skjulte) eller fra arkæologiske opdagelser,
- (d) dele af kunstneriske eller historiske monumenter eller fra arkæologiske fundsteder, som er blevet afskilt fra disse,
- (e) antikviteter, der er over 100 år gamle, såsom inskriptioner, mønter og graverede segl,
- (f) genstande af etnologisk interesse,
- (g) genstande af kunstnerisk interesse, såsom:
 - (i) billeder, malerier og tegninger fremstillet udelukkede med hånden på ethvert grundlag og af ethvert materiale (med undtagelse af industrielt design og fabriksfremstillede, hånddekorerede genstande),
 - (ii) originale statuer og skulpturer af ethvert materiale,
 - (iii) originale graveringer, tryk og litografier,
 - (iv) originale kunstneriske assemblager og montager af ethvert materiale,
- (h) sjældne manuskripter og inkunabler, gamle bøger, dokumenter og publikationer af særlig interesse (historiske, kunstneriske, videnskabelige, litterære, osv.) enkeltvis eller i samlinger,
- (i) frimærker, stempelmærker og lignende mærker, enkeltvis eller i samlinger,
- (j) arkiver, herunder lydarkiver, fotografiske og kinematografiske arkiver,
- (k) møbler, der er over 100 år gamle, og gamle musikinstrumenter.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. *Indledning*
2. *Lovforslagets baggrund*
 - 2.1. *Indledning*
 - 2.2. *UNIDROIT-konventionens forhistorie*
 - 2.3. *Status for UNIDROIT-konventionen og 1970-konventionen*
 - 2.4. *Forholdet mellem UNESCO's 1970-konvention og UNIDROIT-konventionen*
 - 2.5. *EU-direktivet om tilbagelevering af kulturgoder, der er ulovligt fjernet fra en medlemsstats område*
3. *Kulturministeriets overvejelser*
4. *Oversigt over UNIDROIT konventionen*
5. *Gennemgang af konventionens enkelte bestemmelser*
 - 5.1. *Præambel*
 - 5.2. *Anvendelsesområde og definitioner (artikel 1-2)*
 - 5.3. *Tilbageføring af stjålne kulturgjenstande (artikel 3-4)*
 - 5.4. *Tilbagelevering af ulovligt eksporterede kulturgjenstande (artikel 5-7)*
 - 5.5. *Generelle bestemmelser (artikel 8-10)*
 - 5.6. *Afsluttende bestemmelser (artikel 11- 21)*
 - 5.7. *Bilag til UNIDROIT konventionen*
6. *Gennemførelse af konventionen i dansk ret*
 - 6.1. *Tilbagelevering af stjålne kulturgjenstande*
 - 6.2. *Overførelse af ulovligt eksporterede kulturgjenstande*
 - 6.3. *Behandling af krav om tilbagelevering og overførelse af kulturgjenstande*
7. *Forholdet til grundloven*
8. *Økonomiske konsekvenser for det offentlige*
9. *Administrative konsekvenser for det offentlige*
10. *Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet*
11. *Administrative konsekvenser for borgerne*
12. *Miljømæssige konsekvenser*
13. *Forholdet til EU-retten*
14. *Høring*
15. *Sammenfattende skema*

1. Indledning

Dette lovforslag har til formål at gøre det muligt, at Danmark kan tiltræde UNIDROIT-konventionen af 24. juni 1995 om stjålne eller ulovligt eksporterede kulturgjenstande. Lovforslaget indeholder således de ændringer i dansk ret, som er nødvendige for, at Danmark opfylder de forpligtelser, som konventionen pålægger de kontraherende stater. Ved lovforslagets vedtagelse giver Folketinget samtidig sit samtykke efter grundlovens § 19, stk. 1, til, at Danmark tiltræder konventionen.

2. Lovforslagets baggrund

2.1 Indledning

I de senere år har enkeltsager givet anledning til en øget offentlig opmærksomhed om de problemer, som

opstår, når kulturgjenstande, der enten er stjålet i eller udført ulovligt fra en stat uden for EU, befinder sig i Danmark, og hvor oprindelseslandet ønsker at få dem leveret tilbage.

Enkeltsagerne har kastet lys på det forhold, at der på verdensplan findes et betydeligt omfang af lovovertrædelser af forskellig art med hensyn til kunstgenstande, der fjernes fra oprindelseslandet.

Den offentlige debat har – med enkeltsagerne som udgangspunkt – været præget af det generelle synspunkt, at kulturgjenstande i højere grad end tidligere bør leveres tilbage til oprindelseslandet. Dette synspunkt har også præget de politiske drøftelser, som sagerne har givet anledning til, ligesom der har været fokus på, hvordan lovovertrædelser på området kan begrænses mest muligt.

Disse sager har vist, at der kan være behov for en udvidelse af det retlige grundlag for danske myndigheders behandling af sager af denne art, hvor danske privatpersoner er i besiddelse af kulturgenstande, der stammer fra stater uden for EU.

Der kan også opstå sager, hvor danske kulturgenstande er udført i strid med dansk lovgivning og fra dansk side ønskes leveret tilbage.

Det skal understreges, at begge problemstillinger vedrører tilbagelevering af genstande i forbindelse med lovovertrædelser og således ikke den tilbagelevering, der finder sted på frivillig basis af andre grunde.

2.2. UNIDROIT-konventionens forhistorie

FN's organisation inden for undervisning, videnskab og kultur, UNESCO, har i mange år beskæftiget sig med kampen mod ulovlige aktiviteter, der er rettet mod kulturværdier, f.eks. ulovlige udgravninger og derpå følgende handel med udgravede genstande. Dette arbejde førte i 1970 til vedtagelsen af en konvention om midlerne til at forbyde og forhindre ulovlig import, eksport og ejendomsoverdragelse af kulturgenstande (1970-konventionen).

Danmark ratificerede denne konvention i 2003, og der var med henblik herpå forud blevet indføjet en bestemmelse i museumsloven (§ 33), hvorefter et museum ikke må erhverve en genstand, såfremt genstanden er udført fra et andet land i strid med dette lands lovgivning, og forholdet er omfattet af en international overenskomst, som er tiltrådt af det pågældende land og Danmark.

Uklarheder i 1970-konventionen om midlerne til at forbyde og forhindre ulovlig import, eksport og ejendomsoverdragelse af kulturgenstande – og deraf følgende forskelle i de tiltrædende landes gennemførelse af konventionens bestemmelser i national lovgivning - var baggrunden for, at UNIDROIT-konventionen i 1995 blev vedtaget som et supplement til 1970-konventionen, idet UNIDROIT-konventionen navnlig tager sigte på kulturgenstande i privat eje og besiddelse.

UNIDROIT – det internationale institut for samordning af privatretten i Rom – er oprettet i 1926 med det formål at gøre privatretten i verden ensartet. Dette gøres ved at nedsætte arbejdsgrupper af eksperter, der udarbejder udkast til internationale konventioner. Mere end 50 lande, herunder de nordiske, er medlemmer af instituttet. Danmark har via Justitsministeriet været medlem siden 1940.

UNESCO anbefaler tiltræden af begge konventioner.

2.3. Status for UNIDROIT-konventionen og 1970-konventionen

UNIDROIT-konventionen er pr. 1. januar 2010 tiltrådt af 30 stater, herunder Norge og Finland. Sverige har i 2005 offentliggjort en betænkning om Sveriges eventuelle ratifikation af UNIDROIT-konventionen. Sverige har dog efter det oplyste endnu ikke afsluttet sine overvejelser herom. Følgende EU-lande har, udover Finland, tiltrådt konventionen: Grækenland, Italien, Litauen, Portugal, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Spanien og Ungarn.

1970-konventionen er pr. 1. januar 2010 tiltrådt af 118 stater, heraf alle fem nordiske lande. Følgende EU-lande har udover de nordiske lande tiltrådt konventionen: Tyskland, Belgien, Holland, Bulgarien, Polen, Italien, Ungarn, Cypern, Grækenland, Portugal, Spanien, Slovenien, Tjekkiet, Slovakiet, Rumænien, Estland, Frankrig og Storbritannien.

2.4. Forholdet mellem UNESCO's 1970-konvention og UNIDROIT-konventionen

Konventionerne vedrører de samme kategorier af kulturgenstande og har begge til formål at bekæmpe ulovlig handel med kulturgenstande.

1970-konventionen indeholder bestemmelser om forpligtelser af administrativ og offentligretlig karakter, herunder om at oprette organer til beskyttelse af kulturarven, at etablere et system med eksportkontrol, at forhindre museer mv. i at erhverve ulovligt eksporterede kulturgenstande (art. 7 a), at forbyde import af kulturgenstande, der er stjålet fra et museum eller lignende institution, og – efter anmodning af den krænkede stat - at træffe passende foranstaltninger med henblik på tilbagelevering af sådanne stjalne kulturgenstande (art. 7 b), at pålægge straf for visse overtrædelser og til at overvågehandelen med kulturgenstande.

Danmark har med lov nr. 332 af 4. juni 1986 om sikring af kulturværdier i Danmark indført en national kulturbeskyttelsesordning, for så vidt angår eksport af kulturgenstande fra Danmark.

UNIDROIT-konventionen vedrører heroverfor forhold af privat- og procesretlig karakter. Konventionen bestemmer bl.a., at private kan rejse krav om, at stjalne kulturgenstande skal tilbageleveres, samt at ulovligt eksporterede kulturgenstande også som udgangspunkt skal overføres til det land, de ulovligt er udført fra.

Det bemærkes, at 1970-konventionen – udover artikel 7 a (om forbud for museer mv. mod at erhverve ulovligt eksporterede genstande) og artikel 13 (der bl.a. forpligter deltagerstater til at sikre, at kompetente myndigheder samarbejder med henblik på tilbagelevering i visse sær-

lige situationer) – ikke nærmere regulerer (overførelse af) ulovligt eksporterede kulturgenstande.

2.5. EU-direktivet om tilbagelevering af kulturgoder, der er ulovligt fjernet fra en medlemsstats område

Ved lov nr. 1104 af 22. december 1993 om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra et EU-medlemslands område mv., blev Rådets direktiv 93/7/EØF om tilbagelevering af kulturgoder, der er ulovligt fjernet fra en medlemsstats område, implementeret i Danmark. Den herved skabte EU-ordning, der også omfatter EØS-landene, danner grundlag for et administrativt og juridisk samarbejde mellem myndighederne i de enkelte medlemslande. Direktivet giver de nationale domstole i medlemslandene kompetence til at træffe afgørelse om den fysiske tilbagelevering af genstanden til det medlemsland, hvorfra den er fjernet, uden at der herved tages stilling til ejendomsretten til genstanden. Således overlader EU-reglerne det til lovgivningen i det land, hvorfra genstanden er ulovligt udført, at afgøre spørgsmålet om ejendomsretten.

EU-ordningen gav anledning til visse betænkeligheder med hensyn til en umiddelbar anvendelse af andre medlemslandes beskyttelseslovgivning, fordi det potentielt kunne indebære en betydelig belastning af danske myndigheder og domstole.

Forud for den danske gennemførelse af Rådets direktiv 93/7/EØF var der som udgangspunkt betænkeligheder i forhold til det mulige antal sager, der ville opstå som følge af en evt. implementering og den deraf følgende administrative belastning. Ved den danske gennemførelse af direktivet blev der imidlertid lagt vægt på den afgrænsning af ordningens anvendelsesområde, som indgår i reguleringen, idet man således efter en samlet vurdering lagde til grund, at EU-ordningen ikke ville betyde en administrativ belastning.

EU-ordningens anvendelsesområde er således begrænset til de kulturgenstande, der er omtalt i et bilag til direktivet, og som i visse tilfælde er omfattet af alders- og værdigrænser. Danmark har ved implementeringsloven valgt at holde sig til de i direktivet udtrykkeligt fastsatte grænser og kategorier samt ikke at tillægge direktivets ordning tilbagevirkende kraft.

Det kan oplyses, at EU-ordningen indtil videre ikke har givet anledning til behandling af konkrete henvendelser fra andre medlemslande om tilbagelevering af ulovligt udførte genstande.

Ved en dansk tiltrædelse af UNIDROIT-konventionen vil der for sager mellem EU-lande blive henvist til den ovennævnte EU-regulering, således at denne som udgangspunkt finder anvendelse, uanset at begge lande

måtte havde ratificeret UNIDROIT-konventionen. Det følger af konventionens artikel 13, at en kontraherende stat kan opretholde allerede indgåede internationale aftaler, som vedkommende stat er bundet af, og som berører forhold, der reguleres af konventionen. Dette gælder dog ikke, hvis betingelserne for anvendelse af EU-reguleringen, ikke er opfyldt. Opmærksomheden henledes i den forbindelse på, at EU-ordningens anvendelsesområde som nævnt er begrænset til kulturgenstande, der er omtalt i et bilag til direktivet, og som i visse tilfælde er omfattet af alders- og værdigrænser. Det indebærer, at en kulturgenstand, der er ulovligt fjernet fra et andet EU-land, der også har tiltrådt UNIDROIT-konventionen, kan være omfattet af konventionen, men ikke af EU-ordningen. I så fald finder denne lov anvendelse.

3. Kulturministeriets overvejelser

Det er Kulturministeriets vurdering, at en tiltrædelse af UNIDROIT-konventionen først og fremmest vil give et – i forhold til UNESCO 1970-konventionen - udvidet juridisk grundlag for at behandle og løse de sager, hvor andre staters kulturarv befinder sig i Danmark i strid med disse staters lovgivning om beskyttelse af kulturværdier.

Hvis der på tilsvarende vis skulle opstå sager, hvor danske kulturgenstande er blevet ulovligt udført fra Danmark, jf. kulturværdiloven, eller er blevet stjålet i Danmark, vil konventionen endvidere være af afgørende betydning for danske bestræbelser i forhold til andre konventionsstater på at sikre at kulturgenstandene bliver leveret tilbage.

Ved en dansk tiltrædelse vil der i givet fald være tale om gennemførelse af en regulering, der har fælles træk med EU-reguleringen. Der vil således være tale om at tilvejebringe et grundlag for behandling af sager om stjalne eller ulovligt udførte kulturgenstande i forhold til konventionsstater primært uden for EU.

Endvidere bemærkes, at der er et vigtigt kulturpolitisk hensyn til den signalværdi, som består i, at Danmark i givet fald tilslutter sig den seneste internationale regelfastsættelse på området og således støtter den generelle bekæmpelse af lovovertrædelser, som involverer handel mv. med kulturgenstande.

De sager, som under offentlig bevågenhed har været rejst inden for de seneste par år, har drejet sig om genstande, der har tilhørt andre staters kulturarv. Hvis der opstår sager om kulturgenstande, der er udført i strid med lov om sikring af kulturværdier i Danmark, vil en dansk ratifikation af UNIDROIT-konventionen kunne være en forudsætning for, at genstande, der befinder sig i en konventionsstat uden for EU, kan føres tilbage til Danmark.

Det er vanskeligt at vurdere de ressourcemæssige konsekvenser af en dansk tiltrædelse, der vil indebære en anerkendelse af kulturbeskyttelseslovgivningen i andre stater, der har tiltrådt konventionen, og hvis lovgivninger kan være meget forskellige. Der er endvidere tale om en udvidet ordning i forhold til EU-ordningen, der som nævnt bl.a. har værdigrænser for visse typer af kulturgenstande.

En konkret sag i henhold til UNIDROIT-konventionen vil således kunne vedrøre indførsel af en kulturgenstand, der måske har begrænset økonomisk værdi, men som må tillægges en væsentlig betydning i kulturarvmæssig henseende.

Imidlertid tyder de foreliggende erfaringer, herunder fra EU-ordningen, ikke på, at evt. ressourcemæssige hensyn kan tillægges væsentlig betydning i forhold til de kulturpolitiske hensyn. Det kan tilføjes, at indhentede oplysninger fra de øvrige nordiske lande heller ikke peger på nogen nævneværdig ressourcebelastning i de pågældende lande, hverken i henhold til EU-ordningen eller som følge af UNIDROIT-konventionen.

Selvom det antal sager, der vil blive rejst som følge af en dansk tiltrædelse, således forventes at være begrænset, mindsker det ikke betydningen af en sådan tiltræden. Det skyldes dels præventive hensyn, dels at der til enhver tid kan opstå problematiske enkeltsager af stor offentlig interesse, hvor det vil være afgørende, at der findes regler for tilbagelevering og overførelse af kulturgenstande i forhold til andre konventionsstater.

Inden for de senere år har der på møder i UNESCO kunnet konstateres en generel støtte til arbejdet med bekæmpelse af de ulovlige aktiviteter på kulturområdet, herunder ved tilslutning til de relevante konventioner på området. Fra mange lande er det i den forbindelse anført, at 1970-konventionen ikke i tilstrækkeligt omfang løser de aktuelle problemstillinger, hvorfor UNIDROIT-konventionen således er et hensigtsmæssigt supplement og ligger i naturlig forlængelse af den øvrige regulering.

Imidlertid bemærkes, at en dansk tiltrædelse af UNIDROIT-konventionen i sagens natur ikke er en garanti for, at der ikke også fremover vil kunne opstå enkeltsager, som vil kunne give anledning til problemer. Der kan således opstå sager, hvor konventionen af den ene eller anden årsag ikke vil kunne finde anvendelse. Internationale konventioner bygger på et princip om gensidighed, og en anvendelse af dette lovforslags regler, forudsætter derfor, at denne betingelse er opfyldt. Desuden skal betingelserne for, at en bestemt kulturgenstand skal leveres tilbage, være opfyldt i den konkrete sag.

En dansk tiltrædelse af UNIDROIT-konventionen må dog efter en samlet vurdering anses for at være af væ-

sentlig kulturpolitisk betydning i forhold til fremtidige sager om tilbagelevering og overførelse af kulturgenstande.

4. Oversigt over UNIDROIT-konventionen

Konventionen, der er optrykt som bilag til lovforslaget, indeholder en præambel, 21 artikler, der er fordelt på 5 kapitler, samt et bilag.

Kapitel 1 (artikel 1-2) fastlægger konventionens anvendelsesområde og indeholder en definition af, hvad der skal forstås ved en kulturgenstand i konventionen.

Kapitel 2 (artikel 3-4) indeholder regler om tilbageføring af stjålne kulturgenstande. De nærmere betingelser for tilbageføring fastsættes, herunder reguleres spørgsmål om erstatning og tidsfrister for fremsættelse af krav om tilbageføring.

Kapitel 3 (artikel 5-7) omhandler tilbagelevering af ulovligt eksporterede kulturgenstande. De nærmere betingelser for tilbagelevering fastsættes, herunder reguleres spørgsmål om erstatning og tidsfrister for fremsættelse af krav om tilbagelevering.

Kapitel 4 (artikel 8-10) fastsætter regler af procesretlig karakter, regler om forholdet til nationale regler, der – i forhold til konventionens regler – er gunstigere i forhold til tilbageføring og tilbagelevering af stjålne eller ulovligt eksporterede kulturgenstande, samt regler om den tidsmæssige anvendelse af konventionen.

Kapitel 5 (artikel 11-21) indeholder konventionens afsluttende bestemmelser, herunder bestemmelser om forholdet til andre internationale aftaler, staternes afgivelse af erklæringer og bestemmelser om ratifikation af konventionen.

Det bemærkes, at der i lovforslaget anvendes en anden betegnelse for krav på at få leveret kulturgenstande tilbage end de, der fremgår af konventionen. Således foreslås det at benytte ordet tilbagelevering for de krav, der vedrører stjålne kulturgenstande, mens der for disse krav i konventionen benyttes tilbageføring (dog også enkelte gange tilbagelevering). Det er vedrørende ulovligt eksporterede kulturgenstande foreslået at benytte ordet overførelse, mens konventionen anvender ordet tilbagelevering. Om den nærmere begrundelse herfor henvises til pkt. 6.1.1 og 6.2.1.

For at sikre en korrekt gengivelse af konventionen, anvendes imidlertid konventionens begreber, når konventionens regler beskrives.

Der findes en forklarende rapport til konventionen.

5. Gennemgang af konventionens enkelte bestemmelser

5.1. Præambel

UNIDROIT-konventionens præambel fastsætter rammerne for fortolkningen af konventionens artikler. Præambelen fremhæver vigtigheden af beskyttelsen af kulturarven, men samtidig også vigtigheden af udveksling af kulturarv og den lovlige handel i den forbindelse. Det fremgår af præambelen bl.a., at formålet med konventionen er at etablere minimumsregler for tilbageføring og tilbagelevering af kulturgenstande for at forbedre bevarelsen og beskyttelsen af den kulturelle arv i alles interesse. Konventionen har ikke tilbagevirkende kraft, men er heller ikke en efterfølgende lovgivning af, hvad der tidligere måtte være foregået. Der henvises i præambelen til UNESCO 1970-konventionen, som Danmark tiltrådte i 2003.

5.2. Anvendelsesområde og definitioner (artikel 1-2)

Artikel 1 fastlægger konventionens anvendelsesområde. Det fremgår, at konventionen gælder for krav af international art om dels tilbageføring af stjålne kulturgenstande og dels tilbagelevering af kulturgenstande, der er fjernet fra en kontraherende stats territorium i strid med denne stats lovgivning om eksport af kulturgenstande, der har til formål at beskytte denne stats kulturarv. For Danmarks vedkommende drejer det sig om kulturværdiloven og museumsloven.

Det afgøres efter national ret, om et krav er af international art, jf. Den forklarende rapport, s. 492. Det bemærkes endvidere, at det ikke er af betydning for, at konventionen finder anvendelse, om kulturgenstanden er stjålet i en ikke-konventionsstat, jf. Den forklarende rapport, s. 492, og konventionens artikel 10. F.eks. hvis kulturgenstanden bliver frastjålet en ejer, der er statsborger i en konventionsstat, under et ophold i en stat, der ikke har tiltrådt konventionen.

Betingelsen om tilknytning til en konventionsstat, f.eks. i form af statsborgerskab, følger ikke udtrykkeligt af konventionen. Folkeretten opstiller imidlertid en formodning imod, at en traktat indrømmer tredjestater rettigheder. Det må derfor antages, at en sådan betingelse skal indfortolkes i konventionen.

Artikel 2 fastlægger, hvad der i konventionen skal forstås ved begrebet "kulturgenstande". I definitionen indgår det blandt andet, at genstanden skal være af betydning for arkæologi, forhistorie, historie, litteratur, kunst eller videnskab. Afgrænsningen af begrebet "kulturgenstande" sker ved henvisning til et bilag til konventionen, der svarer til definitionen af kulturgenstande i 1970-konventionens artikel 1, litra a-k.

For så vidt angår ulovligt eksporterede kulturgenstande stilles der visse supplerende krav i artikel 5, stk. 3, og der er fastsat visse undtagelser i artikel 7, jf. nedenfor.

5.3 Tilbageføring af stjålne kulturgenstande (artikel 3-4)

Ifølge artikel 3, stk. 1, skal besidderen af en kulturgenstand, der er stjålet, tilbagelevere den.

Bestemmelsen indeholder en ubetinget regel om tilbagelevering af stjålne kulturgenstande. Efter bestemmelsen er det besidderen, der skal tilbagelevere genstanden. Udtrykket "besidder" ("possessor") defineres ikke i konventionen.

Det kan dog næppe antages, at konventionen stiller krav om, at den krænkede part i medfør af artikel 3, stk. 1, kan rette sit krav direkte mod genstandens fysiske besidder, når denne ikke samtidig er ejeren, jf. Den forklarende rapport, s. 502.

Artikel 3, stk. 1, omfatter udelukkende *stjålne* genstande. Den, der har mistet en genstand som følge af en anden strafbar handling, har således ikke efter konventionen krav på at få genstanden tilbageleveret. Spørgsmålet om, hvorvidt en genstand må anses for stjålet, skal afgøres efter loven i den stat, hvor sagen anlægges, medmindre andet følger af eventuelle lovvalgsregler, jf. Den forklarende rapport, s. 494. Konventionen angiver ikke nærmere, hvad der i konventionens forstand skal forstås ved begrebet stjålet.

Et krav om tilbageføring er underlagt en tidsfrist, jf. artikel 3, stk. 3, men er i øvrigt ubetinget. Selv i det tilfælde, hvor den bestjålne har lettet tyvens gerning betragteligt ved sin skødesløse håndtering af genstanden, skal der således efter konventionen ske tilbagelevering.

Det fremgår ikke klart af konventionen, om kravet har samme karakter som et vindikationskrav efter dansk ret, dvs. om kravet vedrører ejendomsretten til genstanden.

Konventionen fastsætter ikke, hvem genstanden skal tilbageføres til. Det er i Den forklarende rapport, s. 502, anført, at dette typisk vil være den oprindelige ejer (dispossessed owner), men at det efter konventionen også kan være en tredje part. Således vil en genstand, der tjener til sikkerhed for en bankgaranti eventuelt skulle returneres til kreditor, og ligeledes vil en genstand, der er udlånt til et museum, eventuelt skulle tilbageføres hertil. Konventionen indeholder ikke regler om konkurrerende krav, og det er op til de nationale domstole at bestemme, til hvem genstanden skal tilbageføres, jf. Den forklarende rapport, s. 502.

Ifølge artikel 3, stk. 2, skal en kulturgenstand, der er ulovligt udgravet eller som er lovligt udgravet, men ulovligt tilbageholdt, betragtes som stjålet, når det er i

overensstemmelse med lovgivningen i den stat, hvor udgravningen fandt sted.

Rækkevidden af bestemmelsen kan give anledning til tvivl. Artikel 3, stk. 2, tager sigte på situationer, hvor en kulturgenstand tilegnes i forbindelse med en udgravning i strid med udgravningsstatens lovgivning, men hvor forholdet falder uden for artikel 3, stk. 1, fordi genstanden ikke kan anses for stjålet efter loven i den stat, hvor sagen anlægges.

Et eksempel kan illustrere bestemmelsens anvendelsesområde. Hvis den, der foretager en ulovlig udgravning, overser en kulturgenstand, som en forbipasserende efterfølgende tilegner sig, og genstanden herefter ikke kan betragtes som stjålet i den stat, hvor sagen anlægges, vil kulturgenstanden ikke være omfattet af tilbageføringspligten efter artikel 3, stk. 1. Konventionen fastsætter, at det i dette tilfælde vil være udgravningsstatens lovgivning, der er afgørende for, om kulturgenstanden kan betragtes som stjålet med den deraf følgende pligt til at tilbagelevere genstanden.

Ifølge artikel 3, stk. 3, skal ethvert krav om tilbageføring som udgangspunkt indbringes inden for en periode på tre år fra det tidspunkt, hvor den, der kan gøre kravet gældende, kendte placeringen af kulturgenstanden og identiteten af dens besidder, og under alle omstændigheder inden for en periode på 50 år fra tidspunktet for tyveriet.

For så vidt angår kriteriet om, at den, der gør kravet gældende, skal kende placeringen af genstanden og identiteten af besidderen, er det ikke herved udelukket, at de nationale domstole i henhold til generelle regler lægger vægt på, om den, der gør kravet gældende, på et tidligere tidspunkt burde have kendt identiteten af besidderen og placeringen af genstanden, jf. Den forklarende rapport s. 508.

Ifølge artikel 3, stk. 4, skal et krav om tilbageføring af en kulturgenstand, der udgør en integreret del af et identificeret monument eller et arkæologisk fundsted, eller som tilhører en offentlig samling, dog ikke være underlagt andre tidsbegrænsninger end en periode på tre år fra det tidspunkt, hvor den, der gør kravet gældende, kendte placeringen af kulturgenstanden og identiteten af dens besidder, jf. dog om artikel 3, stk. 5, nedenfor.

Kontraherende stater kan i henhold til artikel 3, stk. 5, erklære, at et krav efter artikel 3, stk. 4, er underlagt en forældelsesfrist på 75 år eller en længere frist, som er fastsat i statens lovgivning. I bestemmelsen 2. pkt. er det fastsat, at såfremt en kontraherende stat afgiver en sådan erklæring, er krav om tilbageføring af denne slags genstande, der hidrører fra denne stat, underlagt den samme frist. I artikel 3, stk. 6, er det fastsat, at en

erklæring efter artikel 3, stk. 5, skal afgives på tidspunktet for underskrivelse, ratifikation, accept, godkendelse eller tiltrædelse.

Samme forældelsesfrist som for offentlige samlinger mv. gælder efter artikel 3, stk. 8, krav om tilbageføring af en sakral eller samfundsmæssigt betydningsfuld kulturgenstand, der tilhører og anvendes traditionelt eller rituelt af et stammesamfund eller et indfødt samfund i en kontraherende stat.

Artikel 3, stk. 7, indeholder en definition af, hvad der i konventionens forstand skal forstås ved en offentlig samling. Det defineres, at der skal være tale om en gruppe af opgjorte eller på anden måde identificerede kulturgenstande, der ejes af en kontraherende stat, en regional eller lokal myndighed i en kontraherende stat, en religiøs institution i en kontraherende stat, eller en institution i en kontraherende stat, der er etableret med et væsentlig kulturelt, uddannelsesmæssigt eller videnskabeligt formål, og som er anerkendt som tjenende den offentlige interesse.

Hvad angår kriteriet om, at visse institutioner skal være anerkendt som tjenende den offentlige interesse, må det antages, at enhver retsakt, der indebærer en legal anerkendelse af, at institutionen tjener den offentlige interesse, kan udgøre den fornødne anerkendelse, f.eks. hel eller delvis skattefritagelse.

Ifølge artikel 4, stk. 1, skal besidderen af en stjålet kulturgenstand, der har pligt til at tilbagelevere den, på tidspunktet for dens tilbagelevering være berettiget til en "ret og rimelig" erstatning, forudsat at besidderen hverken vidste eller med rimelighed burde vide, at genstanden var stjålet, og den pågældende beviser, at der blev udvist tilstrækkelig omhu, da genstanden blev erhvervet.

Artikel 4, stk. 1, jf. stk. 4, fastsætter et skærpet krav til besidderens undersøgelser ved erhvervelse af en kulturgenstand som forudsætning for erstatning i anledning af tilbagelevering, jf. Den forklarende rapport, s. 516-518. Det fremgår af artikel 4, stk. 4, at de forhold, som skal tages i betragtning ved afgørelsen af, om besidderen ved erhvervelsen af kulturgenstanden har foretaget tilstrækkelige undersøgelser, omfatter parternes baggrund, den betalte sum, hvorvidt ethvert rimeligt register for stjalne kulturgenstande er konsulteret, andre oplysninger og dokumentation, som vedkommende med rimelighed kunne have indhentet, samt hvorvidt besidderen rådspurgte tilgængelige organer eller tog andre skridt, som enhver fornuftig person efter omstændighederne ville have taget. Der er tale om en skærpet undersøgelsespligt i forhold til, hvad man normalt vil kræve i en kommerciel transaktion. Endelig er det besidderen, der har bevisbyrden for, at de fornødne undersøgelser er foretaget.

Ifølge artikel 4, *stk. 2*, skal der – ”uden præjudice for besiddernes ret til kompensation, som anført ovenfor” (artikel 4, *stk. 1*) – udfoldes »rimelige bestræbelser« for at forsøge at få den person, der overførte kulturggenstanden til besidderen, eller et tidligere salgsled til at betale erstatning, når det er i overensstemmelse med lovgivningen i den stat, hvor ansøgningen indgives. Hvad der omfattes af begrebet »rimelige foranstaltninger«, og hvilke foranstaltninger der skal udfoldes, fremgår ikke af konventionen.

Rækkevidden af indledningen om, at bestemmelsen er uden præjudice for besiddernes ret til kompensation, giver endvidere anledning til tvivl. Det må formentlig antages, at ”uden præjudice” medfører, at såfremt lovgivningen i den stat, hvor kravet fremsættes, udelukker erstatning fra sælgere eller andre, påvirker dette ikke besiddersens ret til erstatning fra den, der rejser krav om tilbagelevering.

Hvis lovgivningen i den stat, hvor kravet fremsættes, ikke forhindrer besidderen i at søge erstatning fra sælgere eller andre, skal der formentlig udfoldes »rimelige bestræbelser« for at forsøge at få erstatning fra anden side, før besidderen har ret til erstatning efter artikel 4, *stk. 1*.

Af artikel 4, *stk. 3*, fremgår, at udbetaling af erstatning på grundlag af artikel 4, *stk. 1*, ikke skal påvirke retten til inddrive beløbet fra andre. Det må således antages, at eksempelvis retten til at gøre regres ikke påvirkes.

Artikel 4, *stk. 4*, indeholder en række kriterier, som skal tages i betragtning ved afgørelsen af, om besidderen ved erhvervelsen af kulturggenstanden har gjort tilstrækkelige undersøgelser. Det bemærkes, at opregningen af kriterier ikke er udtømmende, ligesom tilstedeværelsen af et eller flere kriterier ikke i sig selv er afgørende for, om der er foretaget tilstrækkelige undersøgelser.

Artikel 4, *stk. 5*, indeholder en regel, hvorefter den, der vederlagsfrit ved gave, arv eller lign. har erhvervet en kulturggenstand, ikke skal stilles bedre end den, som genstanden blev erhvervet fra.

5.4. Tilbagelevering af ulovligt eksporterede kulturggenstande (artikel 5-7)

Bestemmelserne i artiklerne 5-7 omhandler ulovligt eksporterede kulturggenstande og modsvarer artiklerne 3-4, som vedrører stjålne kulturggenstande.

Hvis der er tale om en stjålet genstand, som er lovligt eksporteret, er det kun konventionens kapitel 2, der finder anvendelse. Er der tale om en stjålet genstand, som er ulovligt eksporteret, finder reglerne i både konventionens kapitel 2 og 3 anvendelse. Drejer det sig om en genstand, som ikke er stjålet, men som er ulovligt eks-

porteret, er det reglerne i konventionens kapitel 3, der finder anvendelse.

Ifølge artikel 5, *stk. 1*, skal en kontraherende stat kunne anmode en domstol eller en anden kompetent myndighed i en anden kontraherende stat om at beslutte, at der skal ske tilbagelevering af en kulturggenstand, der er ulovligt eksporteret fra den anmodende stats territorium.

Det skal ved ratifikationen angives, hvilken procedure og hvilke kompetente myndigheder der vil være tale om jf. artikel 16.

Ved ”ulovligt eksporteret” forstås, at genstanden er fjernet fra en kontraherende stats territorium i strid med denne stats eksportlovgivning, forudsat at formålet med reglerne er at beskytte statens kulturarv, jf. artikel 1, litra b. Ved eksportlovgivning forstås både love og administrativt fastsatte regler, jf. Den forklarende rapport, s. 496.

Ved ”tilbagelevering” forstås alene genstandens fysiske tilbagelevering til den anmodende stats territorium. Det må antages, at konventionen ikke forudsætter, at ejendomsretten overgår til den anmodende stat eller andre, jf. Den forklarende rapport, s. 526.

I henhold til artikel 5, *stk. 2*, skal en kulturggenstand, der midlertidigt er blevet udført af den stat, der anmoder om tilbagelevering, med henblik på udstilling, forskning, eller restaurering i henhold til en tilladelse udstedt i overensstemmelse med den pågældendes stats lovgivning om regulering af eksport med henblik på beskyttelse af dennes kulturarv, og som ikke tilbageleveres i overensstemmelse med tilladelsens betingelser, anses for at være ulovligt eksporteret.

Det, der således udløser anvendelsen af artikel 5, *stk. 2*, og dermed tilbageleveringsreglerne i kapitel 3 i konventionen, er overtrædelse af tilbageleveringsvilkårene for en midlertidig eksporttilladelse udstedt i henhold til kulturbeskyttelseslovgivningen i den anmodende stat.

Det bemærkes, at bestemmelsen ikke tager sigte på situationer, hvor kulturggenstanden er udført til en tredje-stat, *inden* eksporttilladelsen udløber, jf. Den forklarende rapport, s. 528.

Ifølge artikel 5, *stk. 3*, skal tilbagelevering ske, hvis fjernelse af genstanden er ”til væsentlig skade for interessen i den fysiske bevarelse af genstanden eller dens rammer, en sammensat genstands fuldstændighed, bevarelsen af oplysninger af f.eks. videnskabelig eller historisk art, den traditionelle eller rituelle brug af genstanden af et stammesamfund eller oprindeligt samfund, eller genstanden er af væsentlig kulturel betydning for den stat, der anmoder om tilbagelevering”.

Tilbageleveringspligten for ulovligt eksporterede kulturgenstande er således begrænset til kulturgenstande af en særlig kulturel betydning. Ved vurderingen af, om en kulturgenstand har den betydning, som artikel 5, stk. 3, foreskriver, skal der tages hensyn til lovgivningen i den stat, som ønsker tilbagelevering, uden at denne stats lovgivning dog er afgørende for vurderingen, jf. Den forklarende rapport, s. 500.

Det fremgår desuden af bestemmelsen, at det er den anmodende stat, der skal godtgøre, at en eller flere af de nævnte interesser er væsentligt anfægtet.

Det er den relevante domstol, der skal foretage bedømmelsen af, om staten har godtgjort, at kulturgenstanden lever op til kravene i artikel 5, stk. 3.

Artikel 5, stk. 4, foreskriver, at en anmodning om tilbagelevering, der fremsættes efter artikel 5, stk. 1, skal indeholde eller vedlægges faktuelle eller juridiske oplysninger, der kan bistå domstolene eller de kompetente myndigheder i vurderingen af, om betingelserne i artiklens stk. 1-3 er opfyldt. På den anden side stilles der ikke krav om, at den anmodende stat skal oplyse, hvordan kulturgenstanden i øvrigt vil blive opbevaret, konserveret eller sikret, hvis den tilbageleveres, jf. Den forklarende rapport, s. 532.

I artikel 5, stk. 5, er der fastsat frister for krav om tilbagelevering af ulovligt eksporterede genstande. Efter artikel 5, stk. 5, skal en anmodning om tilbagelevering således indbringes inden for en periode på 3 år fra det tidspunkt, hvor den anmodende stat kendte placeringen af kulturgenstanden og identiteten af dens besidder, og under alle omstændigheder inden for en periode på 50 år fra datoen for eksporten eller fra den dato, hvor genstanden skulle have været tilbageleveret i henhold til en tilladelse som anført i stk. 2.

Ifølge artikel 6, stk. 1, skal besidderen af en kulturgenstand, som erhvervede genstanden, efter den var ulovligt udført, være berettiget til ”ret og rimelig” kompensation fra den anmodende stat, forudsat at besidderen på tidspunktet for erhvervelsen hverken vidste eller med rimelighed burde vide, at genstanden var ulovligt udført.

Efter artikel 6, stk. 2, skal der ved afgørelsen af, om besidderen vidste eller med rimelighed burde vide, at kulturgenstanden var ulovligt eksporteret, tages hensyn til omstændighederne ved erhvervelsen, herunder fraværet af et eventuelt eksportcertifikat, som kræves i henhold til den anmodende stats lovgivning.

Artikel 6, stk. 2, har i forhold til artikel 4, stk. 4, en lempeligere formulering af, hvad der kræves i relation til god tro. I artikel 6, stk. 2, står således alene nævnt ”vidste eller med rimelighed burde have vidst”, og der henvises ikke til ”behørig omhu”. Forskellen i formuleringerne må antages at skyldes, at kravet til den gode tro som betingelse for erstatning er skærpet i tilfælde af tyveri, som anses for en mere alvorlig situation, idet der her også skal være udvist ”behørig omhu”.

Det bestemmes i artikel 6, stk. 3, at besidderen i stedet for erstatning efter aftale med den anmodende stat kan bestemme

- a) at beholde ejendomsretten til genstanden eller
- b) at overdrage ejendomsretten mod betaling eller vederlagsfrit til en person efter eget valg, der har bopæl i den anmodende stat, og som stiller de nødvendige garantier.

Artikel 6, stk. 3, opstiller et alternativ til erstatning, nemlig at besidderen af genstanden efter aftale med den anmodende stat kan beholde genstanden eller overdrage den til en person i den anmodende stat. Bestemmelsen giver således to alternative muligheder for besidderen af en ulovligt udført genstand, hvis den anmodende stat indvilger heri.

Ifølge artikel 6, stk. 4, skal omkostningerne ved tilbageleveringen af kulturgenstanden afholdes af den anmodende stat. Der sigtes til f.eks. fragt- og forsikringsomkostninger i forbindelse med den fysiske transport af genstanden tilbage til den anmodende stat. Sagsomkostningerne for domstolene pålægges efter loven i den stat, hvor sagen anlægges, jf. Den forklarende rapport s. 538. Betalingen efter artikel 6, stk. 4, sker uden præjudice for den pågældende stats ret til at søge omkostningerne dækket af andre.

Artikel 6, stk. 5, indeholder en regel, hvorefter den, der vederlagsfrit ved gave, arv eller lign. har erhvervet en kulturgenstand, ikke skal stilles bedre end den, som genstanden blev erhvervet fra.

I artikel 7, stk. 1, bestemmes det, at konventionens kapitel 3 ikke finder anvendelse hvor

- a) eksporten af en kulturgenstand ikke længere er ulovlig på tidspunktet, hvor der anmodes om tilbageleveringen, eller
- b) genstanden blev eksporteret i ophavsmandens levetid, eller inden for en periode på 50 år efter den pågældendes død.

Med artikel 7, stk. 1, litra a, er der taget højde for den situation, at en stats kulturbeskyttelseslovgivning ændres.

Artikel 7, stk. 1, litra b, vedrører eksport, der har fundet sted i ophavsmandens levetid eller i de første 50 år efter ophavsmandens død.

Der gøres i artikel 7, stk. 2, en undtagelse fra artikel 7, stk. 1, litra b, når en kulturgenstand er fremstillet af et eller flere medlemmer af et stammesamfund eller et ind-

født samfund til dets traditionelle eller rituelle anvendelse, og genstanden bliver tilbageleveret til dette samfund.

5.5. Generelle bestemmelser (artikel 8-10)

Artikel 8, stk. 1, bestemmer, at sager efter kapitel 2 og 3 skal kunne rejses for domstole eller andre kompetente myndigheder i den stat, hvor kulturgenstanden befinder sig. Herudover kan krav rejses for domstole eller andre kompetente myndigheder i henhold til gældende regler i de kontraherende stater.

Artikel 8, stk. 1, vedrører spørgsmålet om værneting. Det bestemmes, at et krav kan fremsættes enten i den stat, hvor genstanden befinder sig, eller i en stat, der i øvrigt har jurisdiktionskompetence f.eks. i forhold til besidderen.

Efter artikel 8, stk. 2, kan parterne aftale at indbringe tvisten for enhver domstol eller anden kompetent myndighed eller lade den afgøre ved voldgift.

Det følger af artikel 8, stk. 3, at der kan anvendes foreløbige, herunder beskyttende foranstaltninger i henhold til lovgivningen i den kontraherende stat, hvor genstanden befinder sig, selvom kravet om tilbageføring eller anmodningen om tilbagelevering af genstanden indbringes for domstolene eller andre kompetente myndigheder i en anden kontraherende stat.

Det bestemmes i artikel 9, stk. 1, at konventionen ikke forhindrer staterne i at anvende regler, der er mere gunstige for den anmodende part ved tilbageføring eller tilbagelevering af stjålne eller ulovligt eksporterede kulturgenstande.

Bestemmelsen er udtryk for, at formålet med konventionen er at opstille minimumskrav til adgangen til tilbageføring af kulturgenstande til de oprindeligt berettigede, og tilbagelevering til de stater, hvorfra de er ulovligt eksporteret.

Det følger af artikel 9, stk. 2, at bestemmelsen ikke skaber en forpligtelse til at anerkende eller håndhæve en beslutning fra en domstol mv. i en anden kontraherende stat, der afviger fra bestemmelserne i konventionen.

Der er ikke med bestemmelsen taget stilling til, hvem der skal foretage vurderingen af, om der er tale om en beslutning, der afviger fra konventionen.

Artikel 10 fastslår, at konventionen ikke har tilbagevirkende kraft. Det bestemmes således, at konventionens kapitel 2 kun gælder for kulturgenstande, der er stjålet efter, at konventionen er trådt kraft i den stat, hvor kravet fremsættes. Det er yderligere en betingelse, for at konventionen finder anvendelse, at:

- a) genstanden var stjålet på en kontraherende stats territorium efter denne konventions ikrafttræden i den pågældende stat; eller
- b) genstanden befinder sig i en kontraherende stat efter denne konventions ikrafttræden for den pågældende stat.

Det følger af artikel 10, stk. 1, at konventionen skal være trådt i kraft i den stat, hvor krav efter konventionens kapitel 2 fremsættes, på tidspunktet for tyveriet.

Herudover følger det af artikel 10, stk. 1, litra a, at konventionen også skal være trådt i kraft i den stat, hvor genstanden er stjålet, på tidspunktet for tyveriet, eller, jf. artikel 10, stk. 2, litra b, at genstanden befinder sig i en kontraherende stat efter denne konventions ikrafttræden for den pågældende stat.

Det bestemmes i artikel 10, stk. 2, at konventionens kapitel 3 kun gælder for kulturgenstande, der er ulovligt eksporteret efter konventionens ikrafttræden i både den stat, der fremsætter anmodningen, og i den stat hvor anmodningen fremsættes.

Det følger af artikel 10, stk. 3, at konventionen ikke legitimerer ulovlig handel, der har fundet sted før konventionens ikrafttræden jf. artikel 10, stk. 1 og stk. 2.

5.6. Afsluttende bestemmelser (artikel 11- 21)

Artikel 11 vedrører undertegnelse af konventionen, der er åben for alle stater ved deponering af et formelt dokument herom hos depositaren.

Artikel 12 vedrører tidspunktet for konventionens ikrafttræden.

Konventionen træder i kraft, når fem stater har tiltrådt konventionen. Dette skete den 1. juli 1998. Herefter træder konventionen for de stater, der ratificerer konventionen, i kraft den første dag i den sjette måned efter datoen for deponeringen af ratifikationsinstrumentet.

Artikel 13 vedrører deltagerstaternes eventuelle andre internationale forpligtelser på området.

Efter konventionens art. 13, stk. 1, kan en kontraherende stat opretholde allerede indgåede internationale aftaler, som vedkommende stat er bundet af, og som berører forhold, der reguleres af konventionen.

Konventionens artikel 13, stk. 2, giver de kontraherende stater mulighed for at indgå bilaterale aftaler med henblik på at fremme anvendelsen af konventionen i deres indbyrdes forhold.

Efter konventionens artikel 13, stk. 3, kan kontraherende stater, der er medlemmer af organisationer for økonomisk integration eller regionale organer, erklære, at de vil anvende disse organisationers eller organers interne regler og dermed ikke indbyrdes vil anvende be-

stemmelserne i konventionen. Dette giver EU-landene mulighed for i deres indbyrdes forhold at anvende EU-direktivet om tilbagelevering af kulturgoder, der er ulovligt fjernet fra en medlemsstats område.

Artikel 14 giver mulighed for at tage forbehold for den territoriale udstrækning af tiltrædelsen.

Artikel 15 vedrører erklæringer afgivet i forbindelse med underskrivelse/ratifikation af konventionen.

Artikel 16 vedrører erklæring ved ratifikation om, hvilken procedure der skal følges ved krav om tilbageføring eller anmodning om tilbagelevering af kulturgjenstande fremført af en stat i henhold til artikel 5 og 8.

Efter konventionens artikel 16, *stk. 1*, er det overladt til de kontraherende stater at afgøre, om sager, der rejses i medfør af konventionen, skal behandles ved domstolene eller af en administrativ myndighed, herunder gennem diplomatiske eller konsulære kanaler. Efter artikel 16, *stk. 2*, er det endvidere overladt til de kontraherende stater at afgøre, om det skal være domstolene eller andre myndigheder, der skal have kompetence til at træffe bestemmelse om tilbageføring eller tilbagelevering af kulturgjenstande. De kontraherende parter skal afgive en erklæring om de forhold, der er nævnt i *stk. 1* og *2*. En sådan erklæring påvirker efter artikel 16, *stk. 3*, ikke bilaterale eller multilaterale aftaler om juridisk bistand vedrørende civile eller handelsmæssige forhold, som måtte eksistere mellem kontraherende stater.

Artikel 17 vedrører afgivelse af oplysninger om national lovgivning om eksport af kulturgjenstande.

Det bestemmes i *artikel 18*, at ingen forbehold er tilladt med undtagelse af dem, der udtrykkeligt er tilladt i konventionen.

Artikel 19 vedrører opsigelse af konventionen, som kan opsiges til en enhver tid ved deponering af et dokument herom hos depositaren. En opsigelse har virkning fra den første dag i den sjette måned efter datoen for deponeringen af opsigelsesdokumentet hos depositaren, med mindre der måtte være angivet en længere opsigelse i det pågældende dokument.

Artikel 20 giver UNIDROIT mulighed for at sammenkalde en særlig komité med henblik på at gennemgå den praktiske anvendelse af konventionen.

Artikel 21 angiver Republikken Italiens regerings forpligtelser, idet konventionen er deponeret hos Republikken Italiens regering.

5.7. Bilag til UNIDROIT-konventionen

Bilaget angiver de kategorier af kulturværdier, der er omfattet af konventionen.

6. Gennemførelse af konventionen i dansk ret

6.1. Tilbagelevering af stjålne kulturgjenstande

6.1.1. Pligten til at tilbagelevere stjålne kulturgjenstande

6.1.1.1. Gældende ret

Efter gældende dansk ret kan den, der mister en genstand ved tyveri, kræve den tilbage (vindicere) – selv fra en godtroende senere erhverver. Det danske vindikationsprincip, der stammer fra Danske Lov 6-17-5, er meget vidtgående, men den deraf afledte tilbageleveringspligt er ikke ubetinget. Ekstinktion til fordel for en godtroende erhverver *kan* ifølge retspraksis finde sted, hvor den oprindeligt berettigede har handlet særligt ufor-sigtigt, passivt eller har udstyret overdrageren med en særlig legitimation.

Herudover er der to lovbestemte undtagelser til vindikationsprincippet i konkurslovens § 83 og dødsboskiftelovens § 85, *stk. 2*. Disse bestemmelser afskærer tredjemand fra at gøre krav gældende i forhold til en køber i god tro, der efter anmeldelsesfristens udløb har købt genstanden af et konkursbo eller et bobestyrerbehandlet bo.

6.1.1.2. Konventionen

Af artikel 3, *stk. 1*, fremgår, at besidderen af en kulturgjenstand, der er stjålet, skal tilbagelevere den.

Tilbageføringspligten efter konventionen er ubetinget. Der kan rejses tvivl om karakteren af tilbageføringspligten, idet det ikke fremgår udtrykkeligt, om tilbageføringspligten alene angår den fysiske tilbagelevering af kulturgjenstanden, eller om der tillige med konventionen er taget stilling til spørgsmålet om, hvem der får ejendomsret til genstanden.

6.1.1.3. Lovforslagets udformning

Gældende dansk ret er ikke i overensstemmelse med konventionens krav, idet tilbageføringspligten efter konventionen er ubetinget. Regeringen stiller derfor forslag om, at vindikationsprincippet udvides, og at de lovbestemte undtagelser fraviges inden for konventionens anvendelsesområde. Regeringen finder således – uanset om konventionen nødvendiggør dette – at reglerne om stjålne kulturgjenstande skal gennemføres i dansk ret som vindikationsregler i overensstemmelse med retstraditionen på området. I overensstemmelse med sædvanlig sprogbrug for denne type krav er det således foreslået at benytte begrebet tilbagelevering om disse krav.

Det foreslås at indføre regler, der udvider vindikationsprincippet for krav af *international karakter*, jf. artikel 1, om tilbagelevering af de i artikel 2 definerede

kulturgenstande, jf. artikel 1, der må anses for *stjålet*, jf. artikel 3, stk. 1.

Der henvises til lovforslagets § 2, stk. 1, og § 6, og bemærkningerne til disse bestemmelser.

6.1.2. Tilbagelevering af kulturgenstande, der er ulovligt udgravet, eller som er lovligt udgravet, men ulovligt tilbageholdt

6.1.2.1 Gældende ret

I den juridiske litteratur er det almindeligt antaget, at vindikationsprincippet i Danske Lov 6-17-5 om tyveri finder tilsvarende anvendelse for beslægtede berigelsesforbrydelser som ulovlig omgang med hittegods efter straffelovens § 277, afpresning efter straffelovens § 281 samt røveri efter straffelovens § 288. Heraf følger imidlertid, at tilbageleveringspligten ikke er ubetinget. Ekstinktion til fordel for en godtroende erhverver *kan*, som nævnt ovenfor under pkt. 6.1.1, finde sted.

Det er endvidere antaget i teorien, at Danske Lov 6-17-5 om tyveri ikke finder analog anvendelse for så vidt angår f.eks. bedrageri.

6.1.2.2. Konventionen

Af artikel 3, stk. 2, fremgår det, at en kulturgenstand, der er ulovligt udgravet, betragtes som *stjålet*, når det er i overensstemmelse med lovgivningen i den stat, hvor udgravningen fandt sted.

Rækkevidden af konventionens artikel 3, stk. 2, kan som anført under pkt. 5.2.1, hvortil der henvises, give anledning til tvivl.

Nogle af de tilfælde, der vil være omfattet af pligten til tilbagelevering, vil opfylde gerningsindholdet i straffelovens § 277 om ulovlig omgang med hittegods, hvor der efter dansk ret gælder et tilsvarende princip om vindikation som i forhold til tyveri. Der kan imidlertid også tænkes tilfælde, hvor en kulturgenstand er tilbageholdt på bedragerisk vis, og hvor der ikke gælder et princip om vindikation fra den godtroende erhverver efter dansk ret.

Når betingelserne i artikel 3, stk. 2, er opfyldt, er konventionens tilbageførspligt ubetinget.

6.1.2.3. Lovforslagets udformning

For at opfylde konventionen er det nødvendigt at indføre en bestemmelse, der sikrer, at der skal ske tilbagelevering af kulturgenstande, der er ulovligt udgravet eller lovligt udgravet, men ulovligt tilbageholdt, når det er i overensstemmelse med lovgivningen i den stat, hvor udgravningen fandt sted.

Det giver anledning til principielle overvejelser at indføre en regel i dansk ret, der medfører, at andre staters lovgivning skal lægges til grund, for at det kan afgøres, om bestemmelsen finder anvendelse.

Regeringen finder imidlertid, at en korrekt gennemførelse af konventionen nødvendiggør dette. Det er både betingelsen om, at genstanden skal være ulovligt udgravet eller lovligt udgravet, men ulovligt tilbageholdt, og betingelsen om, at det skal være i overensstemmelse med lovgivningen i den stat, hvor udgravningen fandt sted, at betragte genstanden som *stjålet*, der medfører behov for at inddrage fremmed lovgivning.

Det foreslås, at der indføres en bestemmelse, der indholdsmæssigt svarer til konventionens bestemmelse. Det sikres hermed, at konventionens krav opfyldes.

Der henvises til lovforslagets § 6, stk. 2, jf. § 6, stk. 1, og bemærkningerne hertil.

6.1.3. Tidsfrister for tilbageleveringskrav

6.1.3.1. Gældende ret

Efter gældende dansk ret forældes et vindikationskrav ikke. Af Danske lov 5-1-1 om hævd følger imidlertid, at den, der råder over en anden persons ejendom i 20 år, kan vinde ret til ejendommen.

6.1.3.2. Konventionen

I artikel 3, stk. 3-6, er der fastsat frister for fremsættelse af krav om tilbageføring af stjålne genstande. Krav skal således fremsættes senest 3 år fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren kendte placeringen af kulturgenstanden og identiteten af dens besidder og under alle omstændigheder inden for en periode på 50 år fra tidspunktet for tyveriet.

De danske hævdsregler medfører, at der efter 20 års besiddelse kan opnås ret til en kulturgenstand med den følge, at den ikke skal tilbageleveres. Konventionen forudsætter imidlertid, at krav om tilbageføring skal kunne rejses op til 50 år efter tyveriet. En ændring af gældende ret er derfor påkrævet for at leve op til konventionens krav.

Artikel 3, stk. 3, opstiller endvidere en relativ tidsfrist på 3 år, der er mindre gunstig for den, der rejser kravet om tilbageføring, end hvad der følger af gældende dansk ret.

6.1.3.3. Lovforslagets udformning

Regeringen finder det ikke påkrævet at afskaffe adgangen til hævdserhvervelse vedrørende krav omfattet af konventionens artikel 3. Adgangen til hævderhvervelse bør således bevares, men pligten til at tilbagelevere vil dog først kunne bortfalde 50 år efter tyveriet. Rege-

ringen finder endvidere, at krav om vindikation efter de foreslåede regler ikke bør kunne forældes. Dette svarer til den almindelige ordning i dansk ret, hvorefter vindikationskrav ikke forældes.

Regeringens forslag indebærer, at pligten til at tilbagelevere kulturgenstanden gælder uanset eventuel hævds erhvervelse, medmindre der er gået 50 år fra tidspunktet, hvor genstanden blev stjålet, mens der ikke ændres ved, at vindikationskrav ikke forældes. For så vidt angår kulturgenstande omfattet af konventionens artikel 3, stk. 4, og artikel 3, stk. 8, jf. herom pkt. 5.3.1 ovenfor, indebærer forslaget, at tilbageleveringspligten gælder uanset eventuel hævds erhvervelse, medmindre der er gået 75 år fra tidspunktet, hvor genstanden blev stjålet. Danmark vil således skulle afgive en erklæring herom i medfør af konventionens artikel 3, stk. 5.

Det bemærkes, at Danmarks afgivelse af erklæring i medfør af artikel 3, stk. 5, medfører, at eventuelle krav om tilbagelevering af de ovenfor anførte kulturgenstande til Danmark undergives en tilsvarende begrænsning.

Regeringen foreslår endvidere, jf. konventionens artikel 3, stk. 3, at krav om tilbagelevering, der støtter sig på reglerne i dette lovforslag, i tilfælde hvor erhververen ikke efter dansk ret i øvrigt ville være forpligtet til at tilbagelevere genstanden, vil være undergivet relative tidsfrister, der svarer til konventionens regler.

Forslaget medfører således, at den relative tidsfrist i § 8 vil finde anvendelse, (1) når tilbageleveringskravet bygger på en tyveriindsigelse, som den godtroende erhverver efter gældende dansk ret kan fortrænge, (2) når tilbageleveringskravet angår en kulturgenstand, der ulovligt er tilegnet i forbindelse med en udgravning, jf. artikel 3, stk. 2, og lovforslagets § 6, stk. 2, og tilbageleveringspligten ikke allerede følger af gældende dansk ret, eller (3) når tilbageleveringskravet efter gældende dansk ret ville have været bortfaldet på grund af hævds.

I praksis indebærer lovforslaget, at den krænkede part – i de tilfælde, hvor den godtroende erhverver efter gældende dansk ret kunne have beholdt den pågældende kulturgenstand – skal indbringe sit krav inden for en periode på tre år fra det tidspunkt, hvor denne kendte eller burde kende kulturgenstandens placering og identiteten af erhververen.

Der henvises til lovforslagets § 7 og § 8, og bemærkningerne til disse bestemmelser.

6.1.4. Den godtroende erhververs ret til erstatning

6.1.4.1. Gældende ret

Efter gældende dansk ret er den godtroende erhverver af en stjålet genstand ikke berettiget til erstatning fra den

oprindeligt berettigede ved dennes vindikation af genstanden.

6.1.4.2. Konventionen

Ifølge artikel 4, stk. 1, skal besidderen af en stjålet kulturgenstand, der har pligt til at tilbagelevere den, på tidspunktet for dens tilbagelevering være berettiget til en ”ret og rimelig” erstatning, forudsat at besidderen hverken vidste eller med rimelighed burde have vidst, at genstanden var stjålet, og kan bevise, at der blev udvist tilstrækkelig omhu, da genstanden blev erhvervet.

6.1.4.3. Lovforslagets udformning

Gældende dansk ret giver den krænkede part en gunstigere retsstilling, end konventionen kræver.

Den danske regel er bl.a. begrundet i et ønske om at modvirke, at der sker omsætning af stjålne genstande. En erhverver, der risikerer at miste sin ret uden at kunne få erstatning, motiveres således til at foretage nærmere undersøgelser.

Tilsvarende kan anføres i forhold til de krav, konventionen vedrører, hvilket taler for at opretholde princippet om vindikation uden erstatning – også i forhold til krav af international karakter om tilbagelevering af en stjålet genstand.

En udvidelse af vindikationsprincippet i dansk ret bør imidlertid efter regeringens opfattelse ledsages af en ret til erstatning i tilfælde, hvor den godtroende erhverver efter gældende dansk ret kunne have beholdt den pågældende kulturgenstand.

En ret til erstatning efter artikel 4, stk. 1, indrømmes således efter forslaget (1), når tilbageleveringskravet bygger på en tyveriindsigelse, som den godtroende erhverver efter gældende dansk ret kan fortrænge, (2) når tilbageleveringskravet angår en kulturgenstand, der ulovligt er tilegnet i forbindelse med en udgravning, jf. artikel 3, stk. 2, og lovforslagets § 6, stk. 2, og tilbageleveringspligten ikke allerede følger af gældende dansk ret, eller (3) når tilbageleveringskravet efter gældende dansk ret ville have været bortfaldet på grund af hævds.

I tilfælde, hvor tilbageleveringspligten følger af gældende ret, vil erhververen derimod ikke være berettiget til erstatning.

Der henvises til lovforslagets § 9 og bemærkningerne til denne bestemmelse.

6.1.5. Det indbyrdes forhold mellem købere og sælgere i omsætningskæden

6.1.5.1. Gældende ret

I det indbyrdes forhold mellem erhververen og den, der har solgt genstanden til erhververen, såvel som i det indbyrdes forhold mellem tidligere købere og sælgere, er der efter dansk ret objektivi ansvar for fuldstændig oprindelig vanhjemmel, dvs. ansvar uden skyld for adkomstmangler vedrørende det solgte, jf. købelovens § 59. Erstatningspligten er bl.a. underlagt såvel den relative reklamationsfrist som den absolutte 2-årige reklamationsfrist i købelovens §§ 52 og 54 eller – for så vidt angår forbrugerkøb – §§ 81 og 83.

6.1.5.2. Konventionen

Konventionens artikel 4, stk. 2, må som anført ovenfor under pkt. 5.3.2 formentlig forstås således, at der skal udfoldes »rimelige bestræbelser« på at forsøge at få tidligere omsætningsled til at betale erstatning, før der er ret til erstatning, hvis lovgivningen ikke forhindrer dette.

Gældende dansk ret vil, f.eks. hvor købelovens reklamationsfrist er udløbet, forhindre erstatning for adkomstmangler. I andre tilfælde vil det objektive ansvar for adkomstmangler imidlertid medføre, at et erstatningsansvar for sælgeren af genstanden er aktuelt. I relation til konventionens artikel 4, stk. 2, medfører dette, at det vil afhænge af de konkrete forhold mellem erhververen og dennes sælger, om den, der rejser krav om tilbagelevering, har pligt til at betale erstatning.

6.1.5.3. Lovforslagets udformning

Det er regeringens vurdering, at der ikke, hverken generelt eller i relation til de krav, der er omfattet af denne lov, er behov for ændringer af de gældende regler om det indbyrdes forhold mellem køber og sælger. Artikel 4, stk. 2, nødvendiggør imidlertid efter regeringens opfattelse, at der indføres en regel, der pålægger erhververen at udfolde rimelige bestræbelser for at søge erstatning fra tidligere omsætningsled.

Der henvises til lovforslagets § 9, stk. 2 og bemærkningerne til denne bestemmelse.

6.2. Overførelse af ulovligt eksporterede kulturgenstande

6.2.1. Pligten til at overføre ulovligt eksporterede kulturgenstande

6.2.1.1. Gældende ret

Efter gældende dansk ret er der kun en pligt til at levere ulovligt eksporterede genstande, der er omfattet af EU-

ordningen, tilbage, jf. lov nr. 1104 af 22. december 1993. Der henvises herom til pkt. 2.4 ovenfor.

Opfylder en genstand f.eks. ikke de værdikrav, der er fastsat i den nævnte lov, eller indbringes kravet af en stat uden for EØS, er der efter gældende ret ikke nogen pligt til at levere ulovligt eksporterede genstande tilbage til oprindelseslandet.

Herudover pålægger museumslovens § 33, stk. 2, statslige og statsanerkendte museer en pligt til at tilbagelevere genstande, som er udført fra et andet land i strid med dette lands lovgivning, når forholdet er omfattet af en international overenskomst, som er tiltrådt af det pågældende land og Danmark.

6.2.1.2. Konventionen

Ifølge artikel 5, stk. 1, skal en kontraherende stat kunne anmode domstolen eller en anden kompetent myndighed i en anden kontraherende stat om at beslutte, at der skal ske tilbagelevering af en kulturgenstand, der er ulovligt eksporteret fra den anmodende stats territorium.

Som det fremgår ovenfor under pkt. 5.4.2, nødvendiggør konventionen ikke, at der indføres regler, der afgør spørgsmål om ejendomsret til genstanden.

6.2.1.3. Lovforslagets udformning

Regeringen har overvejet, hvilken karakter reglerne om ulovligt eksporterede kulturgenstande skal have.

Reglerne vedrørende stjalne kulturgenstande foreslås gennemført i dansk ret som vindikationsregler i overensstemmelse med retstraditionen på området. Der henvises herom til pkt. 6.1.1 ovenfor.

EU-ordningen, der vedrører ulovligt eksporterede kulturgenstande, indeholder derimod den regel, at ejendomsretten til kulturgenstanden efter tilbageleveringen afgøres efter den ansøgende medlemsstats retsregler.

Det ville rejse særlige problemer, hvis reglerne om tilbagelevering af ulovligt eksporterede kulturgenstande i dette lovforslag også skulle indebære en stillingtagen til, hvem der opnår ejendomsret til den pågældende kulturgenstand. Det er således kun stater, der kan rejse krav om tilbagelevering af ulovligt eksporterede kulturgenstande, mens det ikke er noget krav efter konventionen, at den anmodende stat er den oprindelige ejer af genstanden eller på anden måde har eller har haft hel eller delvis ejendomsret til genstanden. Det kan heller ikke antages, at staten rejser kravet på vegne af den, der oprindeligt – dvs. før den ulovlige eksport – havde adkomst til genstanden.

Regeringen vurderer på denne baggrund, at konventionens regler om tilbagelevering af ulovligt eksporterede kulturgenstande ikke forudsætter en stillingtagen

til, hvem der opnår ejendomsret til den pågældende kulturgenstand. For at markere denne forskel er der derfor i lovforslaget anvendt begrebet overførelse om krav på, at ulovligt udførte kulturgenstande leveres tilbage til det land, de er ulovligt udført fra.

Pligten til at levere ulovligt eksporterede kulturgenstande tilbage gælder efter artikel 5, stk. 3, genstande, hvis fjernelse griber ind i den anmodende stats adgang til at varetage sin kulturarv, og som derfor har en vis kulturel betydning.

Regeringen foreslår, at der indføres regler, der – i overensstemmelse med konventionen – gennemfører en ordning om overførelse af ulovligt eksporterede kulturgenstande, der har en vis kulturel betydning.

Der henvises til lovforslagets § 10, stk. 1 og bemærkningerne til denne bestemmelse.

6.2.2. Tidsfrister for krav om overførelse

6.2.2.1. Gældende ret

Som nævnt gælder der efter dansk ret kun en pligt til at levere ulovligt eksporterede genstande tilbage, hvis der er tale om genstande omfattet af EU-ordningen, jf. lov nr. 1104 af 22. december 1993. Heri er der fastsat forældelsesfrister for krav om tilbagelevering. Det drejer sig for det første om en frist på 1 år fra den dato, hvor den ansøgende medlemsstat fik kendskab til det sted, hvor kulturgenstanden befandt sig, og til besidderens eller indehaverens identitet.

For det andet er der fastsat frister, der løber fra den dato, hvor kulturgenstanden blev fjernet fra medlemsstaten på ulovlig vis. Hovedreglen er en frist på 30 år, men der gælder en særlig frist på 75 år, bl.a. når det drejer sig om genstande, der er en del af offentlige samlinger, og kirkelige genstande. Sidstnævnte frist gælder ikke i stater, hvor sager om disse genstande ikke kan forældes, eller hvor der er indgået bilaterale aftaler mellem staterne om en længere frist.

Endelig er der i museumsloven den ovenfor under 6.2.1 nævnte pligt for museer til at tilbagelevere ulovligt eksporterede genstande, som ikke er begrænset af tidsfrister.

6.2.2.2. Konventionen

Efter artikel 5, stk. 5, skal en anmodning om tilbagelevering indbringes inden for en periode på 3 år fra det tidspunkt, hvor den anmodende stat kendte placeringen af kulturgenstanden og identiteten på dens besidder, og under alle omstændigheder inden for en periode på 50 år fra datoen for eksporten eller fra den dato, hvor genstanden skulle have været tilbageleveret i henhold til en tilladelse som anført i konventionens artikel 2.

I artikel 7, stk. 1, bestemmes det, at konventionens kapitel 3 om ulovligt eksporterede kulturgenstande ikke finder anvendelse, (a) når eksporten af en kulturgenstand ikke længere er ulovlig på tidspunktet, hvor der anmodes om tilbagelevering, eller (b) når genstanden blev eksporteret i ophavsmandens levetid, eller inden for en periode på 50 år efter den pågældendes død.

Der gøres i artikel 7, stk. 2, en undtagelse fra artikel 7, stk. 1, litra b, når en kulturgenstand er fremstillet af et eller flere medlemmer af et stamme- eller indfødt samfund til dette samfunds traditionelle eller rituelle anvendelse, og genstanden bliver tilbageleveret til dette samfund.

6.2.2.3. Lovforslagets udformning

Konventionen giver den anmodende stat en bedre retsstilling, end hvad der følger af EU-ordningen. Konventionen giver således ikke mulighed for at fastsætte frister for krav om overførelse, der svarer til EU-ordningen.

Regeringen foreslår, at pligten til at levere ulovligt eksporterede genstande tilbage tidsbegrænses i overensstemmelse med konventionens artikel 5, stk. 5. Dvs. at et krav om overførelse af en ulovligt eksporteret kulturgenstand skal indbringes for domstolene inden 3 år efter, at vedkommende vidste eller burde vide, hvor kulturgenstanden befandt sig, og kendte eller burde kende identiteten af erhververen og under alle omstændigheder senest 50 år efter, at den pågældende genstand blev ulovligt eksporteret.

Der henvises til lovforslagets § 10, stk. 2-3, og § 11 og bemærkningerne til disse bestemmelser.

6.2.3. Den godtroende erhververs ret til erstatning

6.2.3.1. Gældende ret

Efter EU-ordningen ”tildeler den kompetente domstol i den ansøgte medlemsstat besidderen en erstatning, som den anser for at være rimelig efter omstændighederne i det foreliggende tilfælde, forudsat at domstolen er overbevist om, at besidderen har udvist den nødvendige agtpågivenhed, da han erhvervede genstanden”, jf. artikel 9 i Rådets direktiv 93/7/EØF, som gennemført i dansk ret ved § 1 i lov nr. 1104 af 22. december 1993 om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra et EU-medlemslands område mv.

6.2.3.2. Konventionen

Det fremgår af artikel 6, stk. 1, at besidderen af en kulturgenstand, som erhvervede genstanden efter den var ulovligt eksporteret, er berettiget til erstatning fra den anmodende stat på tidspunktet for tilbageleveringen, forudsat at besidderen på tidspunktet for erhvervelsen

hverken vidste eller med rimelighed burde have vidst, at genstanden var ulovligt eksporteret.

6.2.3.3. Lovforslagets udformning

Som det fremgår under pkt. 6.1.4 ovenfor, har den godtroende erhverver af en stjålet genstand efter gældende dansk ret ikke ret til erstatning fra den oprindeligt berettigede ved dennes vindikation af genstanden. Det fremgår imidlertid også, at det er regeringens opfattelse, at en udvidelse af tilbageleveringspligten for stjålede kulturgenstande bør ledsages af en ret til erstatning.

De foreslåede regler om overførelse af ulovligt udførte kulturgenstande medfører som nævnt ikke nogen stillingtagen til ejendomsretlige forhold. Det er regeringens opfattelse, at en pligt til at levere ulovligt eksporterede genstande tilbage – uanset om erhververen herved mister ejendomsretten til kulturgenstanden – bør ledsages af en ret til erstatning, jf. artikel 6 i konventionen.

Det almindelige udgangspunkt for erstatningsudmåling i dansk ret er, at ethvert beviseligt økonomisk tab erstattes. Det er regeringens opfattelse, at almindelige regler om erstatning skal finde anvendelse på erstatningskrav i anledning af overførelse af ulovligt udførte kulturgenstande. Det vil således være op til domstolene ud fra de konkrete omstændigheder at vurdere, hvilket tab der skal erstattes.

Der henvises til lovforslagets § 13 og bemærkningerne til denne bestemmelse.

6.3. Behandling af krav om tilbagelevering og overførelse af kulturgenstande

6.3.1. Sagernes behandling ved domstolene

Som anført i pkt. 5 er det efter UNIDROIT-konventionens artikel 16 overladt til de kontraherende stater at afgøre, om sager, der rejses i medfør af konventionen, skal behandles ved domstolene eller af en administrativ myndighed.

Hvis der rejses krav om, at en kulturgenstand skal leveres tilbage, og den person eller institution, som har erhvervet kulturgenstanden, er enig i, at der er pligt hertil efter konventionens bestemmelser, vil kulturgenstanden kunne leveres tilbage mod eventuel erstatning uden en myndigheds afgørelse af spørgsmålet. Hvis parterne er uenige, vil det skulle afgøres, om der er pligt til at levere kulturgenstand tilbage, og om der skal betales erstatning.

Det er regeringens opfattelse, at sådanne afgørelser om overførelse, tilbagelevering og erstatning bør træffes af domstolene. Det er således også domstolene, der har kompetence til at træffe afgørelse om tilbagelevering af kulturgenstande til EU-medlemsstater efter direktiv 93/7/EØF om tilbagelevering af kulturgoder, som ulov-

ligt er fjernet fra en medlemsstats område, jf. lov nr. 1104 af 22. december 1993 om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra et EU-medlemslands område m.v., som ændret ved lov nr. 422 af 10. juni 1997.

Ved lovforslagets udformning er det derfor lagt til grund, at det overlades til domstolene at træffe afgørelse i sager, som er omfattet af konventionen. Krav om tilbagelevering og overførelse af kulturgenstande vil således skulle forfølges ved at anlægge en retssag mod den person eller institution, som er erhververen af kulturgenstanden.

Bortset fra spørgsmålet om, hvornår der er værneting ved danske domstole i retssager om tilbagelevering og overførelse af kulturgenstande efter konventionen, er der efter regeringens opfattelse ikke behov for at fastsætte særlige regler for domstolenes behandling af sager efter konventionen, da retsplejelovens almindelige regler opfylder de forpligtelser, der følger af konventionen. Spørgsmålet om værneting ved danske domstole er behandlet nedenfor i pkt. 6.3.2.

Efter UNIDROIT-konventionens artikel 8, stk. 2, kan parterne aftale at lade en tvist afgøre ved voldgift i stedet for at lade den behandle ved domstolene. I international voldgift er det almindeligt anerkendt, at visse tvister kan være så væsentlige for samfundet, tredjemand eller parterne selv, at parterne ikke gyldigt kan aftale, at tvisten skal behandles ved voldgift. Det kan ikke antages, at artikel 8, stk. 2, tilsigter at fravige dette princip, som § 6 i den danske voldgiftslov også bygger på (lov nr. 553 af 24. juni 2005). Det følger af § 6 i voldgiftsloven, at tvister, som parterne har fri rådighed over, kan afgøres ved voldgift her i landet. Efter regeringens opfattelse er der således ikke behov for at fastsætte særlige bestemmelser til gennemførelse af konventionens artikel 8, stk. 2.

6.3.2. Værneting

6.3.2.1. Gældende ret

De almindelige regler om værneting (stedlig kompetence) ved danske domstole findes i retsplejelovens kapitel 22. Udgangspunktet er, at en retssag skal anlægges ved sagsøgtets hjemting, dvs. ved retten i den retskreds, hvor den, som sagen rejses imod (sagsøgte), har bopæl, medmindre andet er bestemt ved lov, jf. § 235, stk. 1.

Retsplejeloven og den øvrige lovgivning indeholder nogle undtagelser fra dette udgangspunkt.

Efter den såkaldte godsværnetingsregel i retsplejelovens § 246, stk. 3, kan der blandt andet anlægges sag vedrørende formueretsforhold i den retskreds, hvor det gods (aktiver), som sagen angår, befinder sig, hvis den person, som sagen rejses imod (sagsøgte), ikke har bopæl i Danmark.

I civil- og handelsretlige sager kan godsværnetingsreglen i § 246, stk. 3, imidlertid ikke anvendes over for personer med bopæl i de øvrige medlemsstater i EU og EFTA. Det skyldes, at loven om Bruxelles I-forordningen m.v., der gennemfører Danmarks parallelaftale med Fællesskabet om Bruxelles I-forordningen (Rådets forordning (EF) nr. 44 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område) samt Lugano-konventionen (konventionen af 16. september 1988 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager) forbyder anvendelse af godsværneting, når sagsøgte har sin bopæl inden for EU/EFTA-området, jf. artikel 3, stk. 2, i forordningen og Lugano-konventionen. Værnetingsreglerne i forordningen og Lugano-konventionen har forrang for retsplejelovens bestemmelser, jf. retsplejelovens § 247, stk. 1.

Bruxelles I-forordningen og Lugano-konventionen finder alene anvendelse på det civil- og handelsretlige område. Det indebærer, at retssager om bl.a. offentligretlige spørgsmål ikke er omfattet af forordningens og Lugano-konventionens værnetingsregler og dermed heller ikke af forbuddet mod anvendelse af godsværneting.

6.3.2.2. Konventionen

Det følger af UNIDROIT-konventionens artikel 8, stk. 1, at sager om tilbageføring af stjålne genstande eller tilbagelevering af ulovligt eksporterede genstande skal kunne indbringes for domstole eller andre kompetente myndigheder i den kontraherende stat, hvor en stjålet eller ulovligt eksporteret kulturgenstand befinder sig, udover de domstole eller andre kompetente myndigheder, der ellers måtte være kompetente i henhold til gældende regler i de kontraherende stater.

Bestemmelsen indebærer, at en kontraherende stat, der overlader det til domstolene at træffe afgørelser i sager, som er omfattet af konventionen, har pligt til at have en bestemmelse i national lovgivning, som tillader, at en sag, der rejses efter konventionen, kan anlægges ved en domstol i vedkommende stat, hvis blot den kulturgenstand, som sagen angår, befinder sig på statens område (godsværnetingsregel).

6.3.2.3. Lovforslagets udformning

Som det fremgår af gennemgangen af gældende ret ovenfor, indeholder retsplejeloven en regel i § 246, stk. 3, om godsværneting i sager om formueforhold. Godsværnetingsreglen kan imidlertid ikke anvendes over for personer med bopæl i de øvrige medlemsstater i EU og EFTA i civil- og handelsretlige sager, da Bru-

xelles I-forordningen og Lugano-konventionen forbyder anvendelse af godsværneting.

Hvis der rejses krav om tilbagelevering af stjålne kulturgenstande efter UNIDROIT-konventionens artikel 3 (lovforslagets § 6), vil sagen være en formueretlig tvist og dermed en civil sag i Bruxelles I-forordningens og Lugano-konventionens forstand. Det indebærer, at sagen vil være omfattet af forbuddet mod godsværneting i forordningen og Lugano-konventionen, hvorfor der ikke vil kunne anlægges sager om tilbagelevering af stjålne kulturgenstande med godsværneting i Danmark, når sagsøgte har bopæl inden for EU/EFTA-området.

Som anført ovenfor i pkt. 5 kan en kontraherende stat i medfør af UNIDROIT-konventionens artikel 13, stk. 1, opretholde allerede indgåede internationale aftaler, som vedkommende stat er bundet af, og som berører forhold, der reguleres af UNIDROIT-konventionen. Det er på den baggrund regeringens vurdering, at det vil være i overensstemmelse med UNIDROIT-konventionen at opretholde det gældende forbud mod anvendelse af godsværneting, der følger af Bruxelles I-forordningen og Lugano-konventionen.

Det følger imidlertid af artikel 5, stk. 2, i Danmarks parallelaftale med Fællesskabet om Bruxelles I-forordningen, at Danmark er forpligtet til at afholde sig fra at indgå internationale aftaler, der kan berøre eller ændre anvendelsesområdet for forordningen, medmindre det sker efter aftale med Fællesskabet, og der er fundet tilfredsstillende ordninger med hensyn til forholdet mellem parallelaftalen og den pågældende internationale aftale. Da artikel 8, stk. 1, i UNIDROIT-konventionen må antages at berøre anvendelsesområdet for Bruxelles I-forordningen, vil Danmark i overensstemmelse med parallelaftalens artikel 5, stk. 2, forelægge et udkast til dette lovforslag for Europa-Kommissionen med henblik på indgåelse af en aftale med Fællesskabet om dansk tiltrædelse af UNIDROIT-konventionen.

En kontraherende stats krav om overførelse af ulovligt udførte kulturgenstande efter konventionens artikel 5, stk. 1, (lovforslagets § 10, stk. 1) vil basere sig på, at vedkommende stats offentligretlige lovgivning om beskyttelse af kulturarven er overtrådt ved udførelsen af kulturgenstanden. Da en retssag således vil hvile på et offentligretligt grundlag, vil den ikke være en civil- eller handelsretlig sag i Bruxelles I-forordningen og Lugano-konventionens forstand. Sagen vil derfor ikke være omfattet af forbuddet mod godsværneting i civil- og handelsretlige sager.

Den gældende godsværnetingsregel i retsplejelovens § 246, stk. 3, vil dog ikke finde anvendelse, da gods-

værnetingsreglen alene omfatter sager vedrørende ”formueretsforhold” og ikke offentligretlige sager.

Efter regeringens opfattelse forudsætter gennemførelsen af konventionen i dansk ret derfor, at der indføres en godsværnetingsbestemmelse i dansk ret om, at retssager om overførelse af ulovligt udførte kulturgenstande, der befinder sig i Danmark på tidspunktet for retssagens anlæg – ud over at være omfattet af de almindelige værnetingsregler, der i øvrigt følger af retsplejeloven – også kan anlægges ved en dansk domstol, hvis kulturgenstanden er i Danmark.

Da regeringen alene forventer, at der vil være et yderst begrænset antal tilfælde, hvor en sådan værnetingsregel vil være anvendelig, foreslås det, at værnetingsreglen udformes således, at sagen i disse tilfælde kan anlægges ved Københavns Byret.

Lovforslaget er på denne baggrund udformet således, at retsplejelovens almindelige regler om stedlig kompetence finder anvendelse ved anlæggelse af retssager om forhold, der er omfattet af lovforslaget, og at retssager om overførelse af ulovligt udførte kulturgenstande, der befinder sig i Danmark på tidspunktet for sagens anlæg, kan anlægges ved Københavns Byret, hvis der ikke er værneting her i landet efter de almindelige regler om stedlig kompetence.

Der henvises til lovforslagets § 16 og bemærkningerne til denne bestemmelse.

7. Forholdet til grundloven

Som det er fremgået ovenfor, vil dansk tiltrædelse af konventionen nødvendiggøre en række ændringer af gældende dansk ret.

Det vil således være nødvendigt at udvide vindikationsprincippet og fravige de efter dansk ret gældende undtagelser hertil, således at de af konventionen omfattede stjålne kulturgenstande altid kan kræves tilbageleveret.

Dansk tiltrædelse af konventionen vil endvidere nødvendiggøre ændringer i de gældende regler om, hvornår ulovligt eksporterede kulturgenstande skal leveres tilbage, jf. i den forbindelse lov om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra et EU-medlemsstats område mv.

I overensstemmelse med konventionens artikel 10, stk. 1 og 2, foreslår regeringen, at det fastsættes, at krav om tilbagelevering af stjålne kulturgenstande eller overførelse af ulovligt eksporterede kulturgenstande alene vil kunne gøres gældende med hensyn til genstande, der er stjålet eller ulovligt udført efter lovens ikrafttræden.

Regeringen finder ikke, at en sådan ordning kan antages at udgøre et ekspropriativt indgreb efter grundlovens § 73.

8. Økonomiske konsekvenser for det offentlige

Eventuelle udgifter som følge af tiltrædelsen af UNIDROIT-konventionen afholdes inden for eksisterende bevillingsrammer.

9. Administrative konsekvenser for det offentlige

Det kan ikke udelukkes, at en tiltrædelse af UNIDROIT-konventionen vil kunne medføre en øget belastning af de danske domstole, der skal behandle udenlandske krav om at kulturgenstande skal leveres tilbage.

Belastningens nærmere omfang vil afhænge af antallet af krav, der indbringes for de danske domstole. Omfanget kan ikke på nuværende tidspunkt forudsiges, men det vil antageligt være begrænset. Fra finsk side er det oplyst, at Finland ikke har modtaget anmodninger om at kulturgenstande skal leveres tilbage i henhold til UNIDROIT-konventionen, og fra norsk side er det oplyst, at der kun har været meget få krav rettet mod Norge.

Forud for gennemførelsen af EU-ordningen, jf. lov nr. 1104 af 22. december 1993, forventedes det ikke, at de nye regler ville medføre en betydelig belastning af danske myndigheder og domstole. Denne forventning har vist sig at være berettiget, idet danske myndigheder endnu ikke har modtaget anmodninger efter EU-ordningen om tilbagelevering af ulovligt eksporterede kulturgenstande.

10. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Lovforslaget indebærer, at der ved danske domstole kan anlægges sager mod bl.a. professionelt handlende om, at kulturgenstande, som måtte være fjernet ulovligt fra en anden stat, der har tiltrådt UNIDROIT-konventionen, skal leveres tilbage. Det kan betyde økonomiske omkostninger til f.eks. advokatbistand for den, der måtte blive sagsøgt i en konkret sag.

Det indebærer bl.a., at professionelt handlende fremover i endnu højere grad skal være opmærksomme på en kulturgenstands proveniens (samt mulig dokumentation herfor), herunder om der risiko for at genstanden kan være stjålet eller udført ulovligt fra en anden stat, der også har tiltrådt UNIDROIT-konventionen.

11. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget indebærer, at der ved danske domstole kan anlægges sager mod privatpersoner om at kulturgenstande skal leveres tilbage, som måtte være fjernet ulovligt fra en anden stat. Det indebærer bl.a., at privat-

personer fremover, f.eks. i en erhvervssituation, skal være mere opmærksomme på en kulturgenstands proveniens (samt mulig dokumentation herfor), herunder om der risiko for at genstanden kan være stjålet eller udført ulovligt fra en anden stat, der også har tiltrådt UNIDROIT-konventionen.

12. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ikke miljømæssige konsekvenser.

13. Forholdet til EU-retten

På grund af den såkaldte værnetingsbestemmelse i UNIDROIT-konventionens artikel 8 vil dansk tiltrædelse af konventionen forudsætte en forudgående aftale med EU. Det skyldes en bestemmelse i artikel 5, stk. 2, i Danmarks parallelaftale med Fællesskabet om Bruxelles I-forordningen, som forpligter Danmark til at afholde sig fra at indgå internationale aftaler, der kan berøre eller ændre anvendelsesområdet for Bruxelles I-forordningen, medmindre det sker efter aftale med Fællesskabet, og der er fundet tilfredsstillende ordninger med hensyn til forholdet mellem parallelaftalen og pågældende internationale aftale.

For tilbageleveringssager mellem EU-lande vil den under pkt. 2.4 nævnte EU-regulering som udgangspunkt finde anvendelse, uanset at begge lande måtte have tiltrådt UNIDROIT-konventionen. Der henvises i øvrigt til pkt. 2.4.

14. Høring

Et udkast til lovforslag har været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer:

Auktionslederforeningen, Dansk Kunst og Antikvitetshandler Union, Gallerisammenslutningen, Den Danske Antikvarboghandlerforening, Organisationen Danske Museer, Kulturværdiudvalget, Kulturarvsstyrelsen, Bruun Rasmussens Auktioner, Lauritz.com, Høiland Auktioner, Sotheby's Auktioner (København), UNESCOs Nationalkommision, Østre og Vestre Landsret, samtlige byretter, Datatilsynet, Domstolsstyrelsen, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Advokatrådet, Danske Advokater, Dansk Retspolitisk Forening, Forbrugerrådet, Retssikkerhedsfonden, Institut for Menneskerettigheder.

15. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/ mindre udgifter	Negative konsekvenser/ merudgifter
Økonomiske konsekvenser for det offentlige		Eventuelle udgifter som følge af tiltrædelsen af UNIDROIT-konventionen afholdes inden for de respektive ministeriers eksisterende bevillingsrammer.
Administrative konsekvenser for det offentlige		En tiltrædelse af UNIDROIT-konventionen vil kunne medføre en øget belastning af de danske domstole, der skal behandle udenlandske krav om kulturgenstande skal leveres tilbage. Belastningens nærmere omfang vil afhænge af antallet af krav, der indbringes for de danske domstole. Omfanget kan ikke på nuværende tidspunkt forudsiges, men det vil antageligt være begrænset.
Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet		Lovforslaget indebærer, at der ved danske domstole kan anlægges sager mod professionelt handlende om, at kulturgenstande, som måtte være fjernet ulovligt fra en anden stat, der har tiltrådt UNIDROIT-konventionen, skal leveres tilbage. Det kan betyde økonomiske omkostninger til f.eks. advokatbistand for den, der måtte blive sagsøgt i en konkret sag. Professionelt handlende skal derfor fremover i endnu højere grad være op-

		mærksomme på en kulturgenstands proveniens (samt mulig dokumentation herfor), herunder om der risiko for at genstanden kan være stjålet eller udført ulovligt fra en anden stat, der også har tiltrådt UNIDROIT-konventionen.
Administrative konsekvenser for borgerne		Lovforslaget indebærer, at der ved danske domstole kan anlægges sager mod privatpersoner om at kulturgenstande skal leveres tilbage, som måtte være fjernet ulovligt fra et anden stat. Derfor skal privatpersoner fremover, f.eks. i en erhvervssituation, være mere opmærksomme på en kulturgenstands proveniens (samt mulig dokumentation herfor), herunder om der risiko for at genstanden kan være stjålet eller udført ulovligt fra en anden stat, der også har tiltrådt UNIDROIT-konventionen.
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten		På grund af den såkaldte værnetingsbestemmelse i UNIDROIT-konventionens artikel 8 vil dansk tiltrædelse af konventionen endvidere forudsætte en forudgående aftale med EU. Det skyldes en bestemmelse i artikel 5, stk. 2, i Danmarks parallelaftale med Fællesskabet om Bruxelles I-forordningen, som forpligter Danmark til at afholde sig fra at indgå internationale aftaler, der kan berøre eller ændre anvendelsesområdet for Bruxelles I-forordningen, medmindre det sker efter aftale med Fællesskabet, og der er fundet tilfredsstillende ordninger med hensyn til forholdet mellem parallelaftalen og pågældende internationale aftale.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

I bestemmelsen angives lovens formål, som er at forbedre mulighederne for tilbagelevering og overførelse af kulturgenstande, der enten er stjålet, uanset i hvilken stat, eller som er ulovligt udført fra en stat, der har tiltrådt UNIDROIT-konventionen.

Til § 2

Lovforslagets anvendelsesområde fastlægges i stk. 1-3. De foreslåede regler gælder efter stk. 1 for krav af international karakter vedrørende tilbagelevering af stjålne kulturgenstande. At krav skal være af ”internati-

onal karakter” indebærer, at rent nationale krav ikke vil være omfattet af lovforslagets anvendelsesområde. Det skal endvidere bemærkes, at lovforslaget efter § 17 ikke finder anvendelse på krav, der vedrører kulturgenstande, der er stjålet eller ulovligt udført, inden lovforslaget er trådt i kraft i Danmark.

Det er en betingelse for, at de foreslåede regler finder anvendelse, at den, der rejser krav om tilbagelevering, har tilknytning til en stat, der har tiltrådt konventionen. For fysiske personer vil statsborgerskab eller bopæl i en konventionsstat udgøre den fornødne tilknytning, mens juridiske personer skal være hjemmehørende i en stat, der har tiltrådt konventionen. For registreringspligtige juridiske personer skal registreringsstedet anses som af-

gørende for, hvor den juridiske person er hjemmehørende. For ikke-registreringspligtige juridiske personer er hovedsædekriteriet afgørende for, om den juridiske person er hjemmehørende i en konventionsstat.

Efter nr. 1 skal kulturgenstanden være stjålet fra en kontraherende stat og konventionen skal endvidere være trådt i kraft i denne stat på tidspunktet for tyveriet.

Nr. 2 medfører, at de foreslåede regler også finder anvendelse, hvis en stjålen kulturgenstand befinder sig i en kontraherende stat, efter at konventionen er trådt i kraft for denne stat. Det skal i den forbindelse bemærkes, at en sag om tilbagelevering af en stjålen kulturgenstand, der anlægges her i landet efter reglerne i denne lov, typisk vil angå en genstand, der befinder sig her i landet. I sådanne tilfælde vil loven finde anvendelse, uanset om kulturgenstanden er blevet stjålet i en stat, der ikke har tiltrådt konventionen.

Af stk. 2 fremgår, at de foreslåede regler endvidere gælder for krav om overførelse af kulturgenstande, der er fjernet fra en kontraherende stats territorium i strid med denne stats lovgivning om eksport af kulturgenstande, der har til formål at beskytte statens kulturarv.

Det er et krav, at der er tale om ulovlig udførsel fra en konventionsstat. For så vidt angår denne type krav, er det endvidere en betingelse, at den eksportlovgivning, som kulturgenstanden er udført i strid med, har til formål at beskytte statens kulturarv, jf. definitionen på en ulovlig udførsel i forslaget § 4. For at loven skal finde anvendelse, er det desuden et krav, at konventionen på det tidspunkt, hvor kulturgenstanden bliver ulovligt eksporteret, er trådt i kraft i den stat, der anmoder om overførelse.

Det bemærkes, at der i overensstemmelse med almindelig sprogbrug på området er benyttet begrebet udførsel i stedet for – som i konventionen – eksport. Der tilsigtes ikke hermed nogen indholdsmæssige fravigelser af konventionen.

I stk. 3 fastsættes, at de foreslåede regler ikke gælder, hvis fravigelse er hjemlet i international aftale. Hjemmel til fravigelse i international aftale foreligger – i kraft af princippet om EU-rettens forrang – vedrørende reglerne i Rådets direktiv 93/7/EØF om tilbagelevering af kulturgoder, der er ulovligt fjernet fra en medlemsstat. For så vidt angår det nærmere forhold mellem denne lov og Rådets direktiv 93/7/EØF, henvises til pkt. 2.4 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Til § 3

Bestemmelsen indeholder lovens definition af begrebet kulturgenstand. Den foreslåede definition svarer til konventionens artikel 2. Udover at tilhøre en af de ka-

tegorier, der er angivet i bilag 1 til loven, skal en genstand for at være omfattet af definitionen af en kulturgenstand være af betydning for arkæologi, forhistorie, historie, litteratur, kunst eller videnskab. Hvis en genstand ikke falder ind under definitionen af en kulturgenstand, vil lovens bestemmelser ikke kunne bringes i anvendelse på krav om tilbagelevering eller overførelse af genstanden.

Det bemærkes, at loven i modsætning til EU-ordningen ikke indeholder beløbsgrænser.

Til § 4

Det foreslås i stk. 1, hvad der skal forstås ved ulovlig udførsel i lovens forstand. Definitionen af ulovlig udførsel indsnævrer området for, hvad der efter loven skal betragtes som en ulovlig udførsel i forhold til, hvad der ville følge af en almindelig forståelse af udtrykket. For at et forhold skal betragtes som en ulovlig udførsel efter denne lov, er det således et krav, at kulturgenstanden er udført fra en stat i strid med denne stats lovgivning, der regulerer udførsel af kulturgenstande med henblik på at beskytte statens kulturarv. Eksempelvis vil udførsel i strid med eksportlovgivning med et fiskalt formål ikke være en ulovlig udførsel i lovens forstand.

Stk. 2. vedrører tilladelser til midlertidig udførsel af kulturgenstande med henblik på udstilling, undersøgelse, restaurering eller lignende. Hvis en genstand er blevet udført i henhold til en sådan tilladelse, men betingelserne for at levere genstanden tilbage ikke overholdes, skal genstanden anses for ulovligt udført. Det bemærkes, at bestemmelsen ikke omfatter situationer, hvor kulturgenstanden er udført til en tredjestat, *inden* eksporttilladelsen udløber.

Til § 5

Bestemmelsen definerer begrebet offentlig samling. Hvad angår kriteriet om, at visse institutioner skal være anerkendt som tjenende den offentlige interesse, må det antages, at enhver retsakt, der indebærer en legal anerkendelse af, at institutionen tjener den offentlige interesse, kan udgøre den fornødne anerkendelse, f.eks. hel eller delvis skattefritagelse.

Bestemmelsens nr. 1 omfatter genstande i statseje som f.eks. museums-genstande i et statsligt museum i en stat, som har tiltrådt konventionen.

Bestemmelsens nr. 2 omfatter genstande tilhørende regionale eller lokale myndigheder som f.eks. museums-genstande i et kommunalt museum i en stat, som har tiltrådt konventionen.

Bestemmelsens nr. 3 omfatter genstande tilhørende en religiøs institution som f.eks. en kirke eller et kloster i en stat, som har tiltrådt konventionen.

Endelig omfatter nr. 4 genstande tilhørende en institution etableret med et væsentligt kulturelt, uddannelsesmæssigt eller videnskabeligt formål og som tillige er anerkendt som tjenende den offentlige interesse, som f.eks. et offentligt tilgængeligt arkiv, et offentligt tilgængeligt bibliotek eller et universitet i en stat, som har tiltrådt konventionen.

Til § 6

Efter bestemmelsens stk. 1 skal den, der har erhvervet kulturgenstanden og dermed er den nuværende ejer, efter anmodning tilbagelevere genstanden til den oprindelige ejer.

Den foreslåede bestemmelse fastsætter et ubetinget tilbageleveringsprincip for stjålne kulturgenstande omfattet af loven. Hermed fraviges, for så vidt angår disse kulturgenstande, den undtagelse til princippet i Danske Lov 6-17-5 om vindikation, der er udviklet i retspraksis. Den foreslåede § 6 er tillige en undtagelse fra reglerne om rettighedsfortabelse i konkurslovens § 83 og dødsboskiftelovens § 85, stk. 2.

Bestemmelsen regulerer således den konflikt om ejendomsretten til en stjålet kulturgenstand, der kan opstå mellem den oprindelige ejer og en senere erhverver. Derimod er forholdet mellem den oprindelige ejer og tyven ikke reguleret af bestemmelsen.

Ejendomsretten overgår efter bestemmelsen til den oprindelige ejer af genstanden.

Genstanden skal fysisk gives tilbage til den, der har ret til at besidde den. Dette vil typisk være den oprindelige ejer, men kan efter omstændighederne være en kreditor, der har sikkerhed i genstanden, eller et museum, der har lånt genstanden. Ved konkurrerende krav vil det være almindelige regler i dansk ret, der er bestemmende for, hvem genstanden fysisk skal gives tilbage til. Den oprindelige ejer skal således respektere de begrænsede rettigheder, han selv har stiftet over kulturgenstanden. Har den oprindelige ejer f.eks. stiftet en lejret over genstanden, vil ejeren skulle respektere denne ret, efter kulturgenstanden er tilbageleveret.

Bestemmelsen angår udelukkende stjålne genstande. Spørgsmålet om en genstand må anses for stjålet, skal som udgangspunkt afgøres efter dansk ret, medmindre andet følger af eventuelle lovvalgsregler.

Det afgøres af de almindelige regler, hvem der kan anlægge sag om tilbagelevering af en kulturgenstand.

I stk. 2 foreslås, at den, der fysisk besidder en stjålet kulturgenstand, f.eks. fordi erhververen har lånt eller le-

jet den ud, har pligt til at aflevere den, hvis erhververen er forpligtet til at tilbagelevere den. Bestemmelsen tilsigter at imødegå den situation, at den, der er bestjålet, får ejendomsretten til genstanden, men at vedkommende ikke kan komme i fysisk besiddelse af genstanden, fordi der ikke er nogen muligheder for at fastslå, at den, der f.eks. har lånt eller lejet genstanden af erhververen, er forpligtet til at aflevere den. Vedrørende spørgsmålet om, hvem genstanden fysisk skal gives tilbage til, henvises der til bemærkningerne ovenfor til stk. 1.

Efter stk. 3 skal en kulturgenstand, der er ulovligt udgravet, betragtes som stjålet, når det er i overensstemmelse med lovgivningen i den stat, hvor udgravningen fandt sted. Ligeledes skal lovligt udgravede kulturgenstande, der er ulovligt tilbageholdt, betragtes som stjålet, når det er i overensstemmelse med lovgivningen i den stat, hvor udgravningen fandt sted.

Bestemmelsen tager sigte på situationer, hvor en kulturgenstand i forbindelse med udgravningen af den pågældende genstand på ulovlig vis bliver tilbageholdt, og situationer, hvor selve udgravningen er ulovlig, men hvor forholdet falder uden for stk. 1, fordi genstanden ikke efter dansk ret kan anses for stjålet.

Bestemmelsen medfører, at det tilbageleveringsprincip, der er fastsat i stk. 1, finder anvendelse på kulturgenstande, der er ulovligt udgravet eller lovligt udgravet, men ulovligt tilbageholdt, hvis det følger af lovgivningen i den stat, hvor udgravningen fandt sted, at betragte genstanden som stjålet. Betingelsen om overensstemmelse med lovgivningen i den stat, hvor udgravning fandt sted, vil uden videre være opfyldt, hvis staten i udgravningsstaten automatisk opnår ejendomsret til genstande, der er udgravet, idet genstandene i disse tilfælde må anses for stjålet.

I tilfælde, hvor en kulturgenstand er ulovligt udgravet eller lovligt udgravet, men ulovligt tilbageholdt, og hvor genstanden ikke kan anses for stjålet efter dansk ret, kan bestemmelser i udgravningsstatens lovgivning således medføre, at tilbageleveringsprincippet i stk. 1 alligevel finder anvendelse.

Til § 7

Bestemmelsen i stk. 1 skal sikre, at dansk ret bringes i overensstemmelse med konventionens krav om, at den absolutte frist for fremsættelse af krav om tilbagelevering skal være minimum 50 år efter tidspunktet for tyveriet, jf. konventionens artikel 3, stk. 4, jf. artikel 9. Det vil således stride mod konventionen, hvis hævdservhvervelse efter de almindelige regler i Danske lov 5-1-1 førte til, at et tilbageleveringskrav ikke kunne gennemføres, selvom der ikke var gået 50 år fra tidspunktet for tyveriet. Bestemmelsen forhindrer ikke, at krav om til-

bagelevering efter denne lov kan fremsættes senere end 50 år fra tyveriet. Efter dette tidspunkt vil dansk rets almindelige regler om hævd imidlertid kunne påberåbes af den, der bliver mødt med krav om tilbagelevering.

I stk. 2 fastsættes, at hævderhvervelse ikke vil kunne påberåbes, før der er gået 75 år fra tyveriet for så vidt angår de særlige kulturgenstande, der er nævnt i bestemmelsen.

Ved monument forstås bl.a. en statue, et bygværk eller en bygning. Begrebet omfatter endvidere ældre vej- og havneanlæg, ligesom fortidsminder, der er beskyttet efter museumslovens § 29 e, også er omfattet.

Ved begrebet arkæologisk fundsted forstås bl.a. steder, hvor der er gjort eller registreret fund af arkæologisk kulturarv. Arkæologisk kulturarv omfatter spor af menneskelig virksomhed, der er efterladt fra tidligere tider, dvs. strukturer, konstruktioner, bygningsgrupper, bo-pladser, grave og gravpladser, flytbare genstande og monumenter og den sammenhæng, hvori disse spor er anbragt.

Ved samling forstås bl.a. systematisk indsamlede kulturgenstande i form af værker som f.eks. kunstværker og bøger samt genstande, fotos, arkivalier mv. typisk inden for et bestemt geografisk eller emnemæssigt område.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvad der skal forstås ved en offentlig samling, henvises til lovens § 5 og bemærkningerne hertil.

Til § 8

Den foreslåede bestemmelse fastsætter en relativ frist for fremsættelse af krav om tilbagelevering. I overensstemmelse med den forklarende rapport til konventionen og det almindelige udgangspunkt i dansk ret er det imidlertid fastsat, at fristen regnes fra det tidspunkt, hvor den, der gør kravet gældende, kendte eller burde kende genstandens placering og identiteten af erhververen. Afbrydelse af fristen sker ved indbringelse af kravet for domstolene.

Det skal bemærkes, at bestemmelsen kun finder anvendelse, hvor et tilbageleveringskrav støttes på denne lovs §§ 6 og 7. Følger tilbageleveringspligten af andre regler i dansk ret – f.eks. dansk rets almindelige regler om vindikation i DL 6-17-5 – finder bestemmelsen ikke anvendelse.

Til § 9

Det foreslåede stk. 1 fastsætter, at den, der rejser krav om tilbagelevering, skal betale erstatning til den godtroende erhverver, hvis genstanden skal tilbageleveres, og hvis erhververen efter dansk rets almindelige regler ville have været berettiget til at beholde den pågældende gen-

stand. Der tilsigtes således ikke nogen generel fravigelse af det almindelige udgangspunkt om, at den godtroende erhverver af en stjålet genstand ikke er berettiget til erstatning ved den oprindeligt berettigedes vindikation af genstanden.

Der henvises endvidere til pkt. 6.1.4 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Det er efter forslaget en betingelse for tilbageleveringen, at erhververen – hvis denne er berettiget hertil efter bestemmelsen – får erstattet sit tab. Spørgsmålet om erstatning til erhververen skal således afklares, inden der skal ske tilbagelevering. Dette kan f.eks. ske ved, at tidligere omsætningsled inddrages i sagen.

For så vidt angår kravet i *stk. 2* om, at erhververen hverken vidste eller burde vide, at genstanden var stjålet, skal det bemærkes, at det er en betingelse for erstatning efter bestemmelsen, at erhververen har foretaget nærmere undersøgelser i forbindelse med købet. De forhold, som erhververen bl.a. skal tage i betragtning, omfatter parternes baggrund, den betalte sum, hvorvidt ethvert rimeligt register for stjalne kulturgenstande er konsulteret, andre oplysninger og dokumentation, som vedkommende med rimelighed kunne have indhentet, samt hvorvidt erhververen rådspurgte tilgængelige organer eller tog andre skridt, som enhver fornuftig person efter omstændighederne ville have taget. Opregningen er ikke udtømmende, ligesom tilstedeværelsen af et eller flere kriterier ikke i sig selv er afgørende for, om det er foretaget tilstrækkelige undersøgelser. Erhververen har desuden bevisbyrden for, at de fornødne undersøgelser er foretaget.

Erstatningspligt efter bestemmelsen i stk. 1 påvirker ikke mulighederne for, at den, der rejser krav om tilbagelevering, kan rejse erstatningskrav (herunder regreskrav) mod andre.

De almindelige regler for erstatningsudmåling i dansk ret vil være gældende, således vil ethvert beviseligt økonomisk tab skulle erstattes efter bestemmelsen.

Erhververens tab omfatter dermed tillige tab som følge af eventuelle erstatningskrav, som opstår, fordi den, der er i besiddelse af genstanden, skal aflevere den i henhold til den foreslåede § 6, stk. 2.

Bestemmelsen i stk. 2 indebærer endvidere, at erhververen pålægges at udfolde rimelige bestræbelser for at kræve erstatning fra tidligere omsætningsled. Hvis erhververen ikke lever op til denne forpligtigelse, bortfalder retten til erstatning efter stk. 1 helt eller delvist.

Det objektive erstatningsansvar for fuldstændig oprindelig vanhjemmel medfører, at erhververen som udgangspunkt vil være berettiget til erstatning fra sin sælger. Det kan dog vise sig ikke at være muligt at gen-

nemføre kravet, eksempelvis fordi den absolutte reklationsfrist i købeloven er udløbet. Det vil endvidere være tilfældet, hvor det af praktiske grunde ikke er muligt at gennemtvinge krav mod sælgeren, f.eks. fordi denne ikke kan findes, er insolvent eller lignende.

Der vil være situationer, hvor erhververen kan få erstatning fra sin sælger, men hvor denne sælger ikke kan kræve erstatning fra sin sælger pga. reklationsfrister eller praktiske vanskeligheder med at rejse kravet.

Hvis erhververen får dom for, at kravet ikke kan gennemføres, eller kan fremlægge dokumentation for, at skyldneren i fagedretten har erklæret sig insolvent, er der foretaget rimelige bestræbelser i lovens forstand. På den anden side kan det ikke stilles som krav, at sådanne skridt skal være foretaget. Det vil således bero på en konkret vurdering af de faktiske og retlige omstændigheder i sagen, om erhververen har udfoldet rimelige bestræbelser.

I det foreslåede *stk. 3* fastsættes som undtagelse til erstatningspligten i *stk. 1*, at den, der har erhvervet en kulturgenstand vederlagsfrit, og som må tilbagelevere den, ikke er berettiget til erstatning, hvis den, genstanden er overdraget fra, ikke ville have haft ret til erstatning. Med andre ord opnår den, der modtager en kulturgenstand vederlagsfrit, ikke bedre ret end den, der overdrog genstanden til den pågældende.

Til § 10

I det foreslåede *stk. 1* fastsættes, at erhververen af en ulovligt udført kulturgenstand skal overføre den til den stat, der anmoder om overførelse, og hvorfra genstanden er ulovligt udført. Dette gælder dog kun, hvis kulturgenstanden er af kulturel vigtighed for den stat, der anmoder om overførelse, eller hvis fjernelse af genstanden fra staten væsentligt skader en eller flere af de interesser, der er nævnt i bestemmelsen. Ved vurderingen heraf skal der – uden at dette dog er af afgørende betydning – tages hensyn til lovgivningen i den stat, der anmoder om overførelse.

Bestemmelsens *nr. 1* vedrører de tilfælde, hvor den ulovligt udførte genstand befinder sig under omstændigheder, som ud fra en sagkyndig bevaringsmæssig vurdering udgør en trussel for genstandens eller dens sammenhængs fortsatte bevaring. Som eksempler kan nævnes genstande, som er truet af fysiske skader eller opdelinger eller som besiddes af personer involveret i ulovlig handel med kulturværdier.

Bestemmelsens *nr. 2* vedrører de tilfælde, hvor den ulovlige udførsel er til væsentlig skade for opretholdelsen af en sammensat genstand, f.eks. fordi sokkelen til en statue eller en del af en bogsamling er ulovligt udført

af en stat. Det er ikke en betingelse for anvendelsen af bestemmelsen, at en opdeling af genstanden inden for den stat, den udføres fra, ikke på samme måde vil være til væsentlig skade for opretholdelsen af den sammensatte genstand. Derimod vil udførsel af en del af en sammensat genstand, der allerede på udførselstidspunktet var delt op, ikke kunne kræves overført efter bestemmelsen uanset, om opdelingen er til væsentlig skade for opretholdelsen af den sammensatte genstand.

Bestemmelsens *nr. 3* vedrører de tilfælde, hvor den ulovlige udførsel indebærer, at muligheden for at udforske og påvise videnskabelige eller historiske kendsgerninger fortabes.

Bestemmelsens *nr. 4* vedrører de tilfælde, hvor den ulovlige udførsel berøver et stammesamfund eller et indfødt samfund genstande, som af disse tillægges betydning som f.eks. fysiske rammer for iboende åndelig kræfter.

Det påhviler den anmodende stat at bevise, at betingelserne for overførelse er opfyldt, jf. konventionens art. 5, *stk. 4*. Der stilles derimod ikke krav om, at den anmodende stat skal oplyse, hvordan kulturgenstanden i øvrigt vil blive opbevaret, konserveret eller sikret, når den overføres.

Det bemærkes, at en domstolsafgørelse om overførelse – i modsætning til reglerne i § 6 om tilbagelevering – kun vedrører den fysiske tilbagelevering af kulturgenstanden til den anmodende stat, idet der ikke herved tages stilling til privatretlige ejendomsforhold.

I *stk. 2* foreslås, at den, der fysisk besidder en ulovligt kulturgenstand, f.eks. fordi erhververen har lånt eller lejet den ud, har pligt til at aflevere den, hvis erhververen er forpligtet til at overføre den. Bestemmelsen tilsigter at imødegå den situation, at den stat, der efter *stk. 1* er berettiget til at få overført en kulturgenstand, ikke kan komme i fysisk besiddelse af genstanden, fordi der ikke er nogen muligheder for til at fastslå, at den, der f.eks. har lånt eller lejet genstanden af erhververen, er forpligtet til at aflevere den.

I *stk. 3* fastsættes, at udførelsen fortsat skal være ulovlig på det tidspunkt, hvor kravet indbringes for domstolene, for at en kulturgenstand kan kræves overført. Kulturgenstande vil derfor ikke skulle overføres, hvis genstanden lovligt kunne udføres på det tidspunkt, hvor kravet indbringes for domstolene.

Der fastsættes endvidere den undtagelse, at en genstand udført i strid med eksportlovgivningen i den anmodende stat ikke skal anses for ulovligt udført, hvis genstanden er udført senest 50 år efter, at skaberen af genstanden er død. Formålet med undtagelse er, at der ikke lægges hindringer i vejen for nulevende kunstneres

muligheder for at opbygge et renommé i udlandet. Værker, hvor kunstneren er ukendt, er ikke omfattet af undtagelsen.

Af *stk. 4* fremgår, at bestemmelsen i *stk. 2* ikke finder anvendelse, når der er tale om kulturgenstande, der er fremstillet af et eller flere medlemmer af et stammesamfund eller indfødt samfund til traditionel eller rituel anvendelse, og genstanden af den stat, der anmoder om overførelse, vil blive afleveret til dette samfund.

Til § 11

Den foreslåede bestemmelse fastsætter en relativ og en absolut frist for fremsættelse af krav om overførelse af ulovligt udførte kulturgenstande. Ordlyden af konventionens artikel 3, *stk. 3*, tyder på, at den relative frist først begynder at løbe, når den, der fremsætter krav om overførelse, vidste, hvor genstanden var placeret, og kendte identiteten på erhververen. I overensstemmelse med den forklarende rapport til konventionen og det almindelige udgangspunkt i dansk ret er det imidlertid fastsat, at fristen regnes fra det tidspunkt, hvor den, der gør kravet gældende, vidste eller burde vide, hvor genstanden befandt sig, og kendte eller burde kende identiteten af erhververen.

Den absolutte frist for fremsættelse af krav om overførelse af ulovligt udførte kulturgenstande er fastsat til 50 år efter den ulovlige udførsel eller 50 år efter det tidspunkt, hvor kulturgenstanden skulle have været leveret tilbage i henhold til en tilladelse som omhandlet i § 9, *stk. 2*.

Afbrydelse af fristen sker ved indbringelse af kravet for domstolene.

Til § 12

Bestemmelsen indebærer, at det kun er stater, der kan fremsætte krav om overførelse af kulturgenstande efter reglerne i lovens §§ 10-14. Der skal desuden være tale om stater, der har tiltrådt UNIDROIT-konventionen af 24. juni 1995 om stjalne eller ulovligt eksporterede kulturgenstande.

I *stk. 2* fastsættes, at omkostningerne i forbindelse med overførelsen skal afholdes af den anmodende stat. Dette gælder dog ikke sagsomkostninger ved domstolene, der pålægges efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 30.

Til § 13

Det foreslås i *stk. 1*, med bestemmelsen, at en erhverver, der forpligtes til at overføre en ulovlig udført kulturgenstand, skal være berettiget til erstatning. Retten til erstatning forudsætter, at erhververen er i god tro, jf. *stk. 2*. Ved vurderingen af, om erhververen har været i god

tro, er det i konventionens artikel 6, *stk. 2*, nævnt, at forholdene ved erhvervelsen skal tages i betragtning, herunder om der er et eksportcertifikat som påkrævet efter lovgivningen i den stat, der anmoder om overførelse.

De almindelige regler for erstatningsudmåling i dansk ret vil være gældende, således at ethvert beviseligt økonomisk tab vil kunne kræves erstattet efter bestemmelsen.

Erhververens tab omfatter dermed tillige tab som følge af eventuelle erstatningskrav, som opstår, fordi den, der er i besiddelse af genstanden, skal aflevere den i henhold til den foreslåede § 10, *stk. 2*.

I *stk. 3* fastsættes den undtagelse fra erstatningspligten i *stk. 1*, at den, der har erhvervet en kulturgenstand på vederlagsfri måde, og som må overføre den, ikke er berettiget til erstatning, hvis den, genstanden er overdraget fra, ikke ville have haft ret til erstatning. Med andre ord opnår den, der modtager en kulturgenstand vederlagsfrit, ikke bedre ret end den, der vederlagsfrit overdragede genstanden.

Til § 14

Bestemmelsen medfører, at der ikke kan kræves erstatning, når det mellem erhververen og den anmodende stat er aftalt, at erhververen skal overdrage kulturgenstanden til en juridisk eller fysisk person, som har bopæl i den anmodende stat. Det kan endvidere aftales, om ejendomsretten skal forblive hos erhververen, eller om denne tillige skal overdrages evt. mod vederlag. Dansk ret bygger på et udgangspunkt om aftalefrihed, og bestemmelsen er ikke til hinder for, at der mellem parterne indgås andre forlig eller aftaler om overførelse af kulturgenstanden.

Til § 15

Bestemmelsen betyder, at der ikke med den foreslåede lov indføres nogen begrænsninger i adgangen til overførelse eller tilbagelevering efter almindelige regler eller i medfør af regler, som er fastsat i eller i henhold til anden lovgivning.

Dette indebærer, at bl.a. dansk rets almindelige regler om vindikation af stjalne genstande vedbliver at gælde ved siden af reglerne i dette lovforslag. I praksis bevarer disse regler deres betydning uanset gennemførelsen af dette lovforslag, i det omfang disse regler er mere gunstige for den, der kræver tilbagelevering, end de foreslåede regler. Den, der rejser krav om tilbagelevering, kan således vælge at støtte sit krav på det regelsæt, der anses for mest gunstigt. I det omfang EU-ordningen i lov nr. nr. 1104 af 22. december 1993 om tilbagelevering af kulturgoder finder anvendelse, medfører bestemmelsen

dog ikke valgfrihed i forhold til hvilket regelsæt kravet kan støttes på, jf. lovforslagets § 2, stk. 3.

Til § 16

Bestemmelsen omhandler danske domstoles stedlige kompetence i retssager om overførelse eller tilbagelevering af kulturgenstande, der er omfattet af loven.

Forslaget til 1. pkt. fastslår hovedreglen om, at de almindelige regler om stedlig kompetence i retsplejelovens kapitel 22 finder anvendelse.

2 pkt. indeholder en særlig godsværnetingsregel, hvorefter retssager om overførelse af ulovligt udførte kulturgenstande, der befinder sig i Danmark på tidspunktet for sagens anlæg, kan anlægges ved Københavns Byret, hvis der ikke er værning her i landet efter de almindelige regler om stedlig kompetence. Bestemmelsen har til formål at sikre, at der, i overensstemmelse med UNIDROIT-konventionens artikel 5, stk. 1, jf. artikel 8, stk. 1, kan anlægges retssag i Danmark i en sag, hvor en kulturgenstand befinder sig i Danmark, og kulturgenstanden i henhold til konventionens bestemmelser må betragtes som ulovligt udført.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger pkt. 6.3.2.

Til § 17

Bestemmelsen vedrører lovens ikrafttrædelsestidspunkt.

UNIDROIT-konventionen vil, hvis lovforslaget vedtages, blive ratificeret, når der er indgået en aftale med

EU om spørgsmålet om anvendelsesområdet for Bruxelles I-forordningen i relation til UNIDROIT-konventionen, jf. afsnit 6.3.2 ovenfor. For at sikre, at loven kan træde i kraft samtidig med, at konventionen træder i kraft for Danmark, foreslås, at tidspunktet for lovens ikrafttræden fastsættes af kulturministeren.

Til § 18

Det foreslås, at loven kun finder anvendelse på krav om tilbagelevering eller overførelse af kulturgenstande, som er stjålet eller ulovligt udført på et tidspunkt, der ligger efter dansk tiltrædelse af konventionen. Dermed kan krav om tilbagelevering eller overførelse ikke angå kulturgenstande, som forud herfor ulovligt er blevet fjernet fra en anden stats territorium. I overensstemmelse med konventionens artikel 10 har loven således ikke tilbagevirkende kraft. Det skyldes bl.a. at antallet af mulige sager om tilbagelevering eller overførelse ellers ville kunne blive uoverskueligt, ligesom det vurderes af afgørende betydning, at borgere og professionelt handlende har mulighed for fremadrettet at indrette sig i tillid til de ændrede regler på området.

Til § 19

Bestemmelsen fastlægger lovens territoriale anvendelsesområde og medfører, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland.

Ved dansk ratifikation af UNIDROIT-konventionen vil der blive taget forbehold om, at dansk tiltræden ikke omfatter Færøerne og Grønland.

Bilag**UNIDROIT-konvention om stjålne eller ulovligt eksporterede kulturgenstande (Rom, 24. juni 1995)**

DE STATER, DER ER PART I DENNE KONVENTION,

SOM ER SAMLET i Rom fra 7.-24. juni 1995 på invitation fra den Italienske Republiks regering til en diplomatisk konference med henblik på vedtagelse af udkastet til Unidroit-konventionen om international tilbagelevering af stjålne eller ulovligt eksporterede kulturgenstande,

SOM ER OVERBEVISTE om den grundlæggende vigtighed af beskyttelse af kulturarv og af kulturudveksling for fremme af forståelsen mellem folkeslag og af udbredelse af kultur for menneskehedens ve og vel og civilisationens udvikling,

SOM ER DYBT BEKYMREDE over den ulovlige handel med kulturgenstande og den uoprettelige skade, den hyppigt forårsager, både på selve genstandene og på nationale samfunds, stammesamfunds, oprindelige samfunds eller andre samfunds kulturarv, og på alle folkeslags arv og særligt over plyndringen af arkæologiske fundsteder og det heraf følgende tab af uerstattelige arkæologiske, historiske og videnskabelige oplysninger,

SOM ER FAST BESLUTTEDE på at bidrage effektivt til bekæmpelsen af ulovlig handel med kulturgenstande ved at tage et vigtigt skridt og etablere fælles minimumsretsregler for tilbageføring og tilbagelevering af kulturgenstande mellem de kontraherende stater med den målsætning at forbedre bevarelsen og beskyttelsen af kulturarven i alles interesse,

SOM UNDERSTREGER, at denne konvention har til hensigt at lette tilbageføring og tilbagelevering af kulturgenstande, og at fastlæggelse af retsmidler, såsom kompensation, der er nødvendige for at bevirke tilbageføring og tilbagelevering i visse stater, ikke indebærer, at de pågældende retsmidler skal vedtages i andre stater,

SOM BEKRÆFTER, at vedtagelsen af bestemmelserne i denne konvention for fremtiden på ingen måde billiger eller legitimerer ulovlige transaktioner af nogen art, som måtte have fundet sted før konventionens ikrafttrædelse,

SOM ER BEVIDSTE om, at denne konvention ikke i sig selv giver en løsning på problemerne med ulovlig handel, men at den iværksætter en proces, som vil styrke internationalt kultursamarbejde og fastholde en behørig plads for lovlig handel og internationale aftaler om kulturudveksling,

SOM ANERKENDER, at gennemførelsen af denne konvention bør ledsages af andre effektive foranstaltninger for at beskytte kulturgenstande, såsom udvikling og anvendelse af registre, fysisk beskyttelse af arkæologiske fundsteder og teknisk samarbejde,

SOM ANERKENDER diverse institutioners arbejde for at beskytte kulturværdier, særligt UNESCO-konventionen fra 1970 om ulovlig handel og udvikling af adfærdskodeks i den private sektor,

HAR AFTALT følgende:

KAPITEL I**ANVENDELSESOMRÅDE OG DEFINITION***Artikel 1*

Denne konvention finder anvendelse på krav af international art om:

- (a) tilbageføring af stjålne kulturgenstande,
- (b) tilbagelevering af kulturgenstande, der er blevet fjernet fra en kontraherende stats territorium i strid med dennes lovgivning, der regulerer eksport af kulturgenstande med henblik på at beskytte den pågældende stats kulturarv (i det følgende »ulovligt eksporterede kulturgenstande«).

Artikel 2

I denne konventions forstand er kulturgenstande genstande, der af religiøse eller verdslige grunde er af betydning for arkæologi, forhistorie, historie, litteratur, kunst eller videnskab, og tilhører en af de i bilaget til denne konvention angivne kategorier.

KAPITEL II

*TILBAGEFØRING AF STJÅLNE KULTURGENSTANDE**Artikel 3*

- (1) Besidderen af en kulturgenstand, der er blevet stjålet, er forpligtet til at tilbagelevere genstanden.
- (2) I denne konventions forstand skal en kulturgenstand, der er blevet ulovligt udgravet eller lovligt udgravet, men ulovligt tilbageholdt, anses for stjålet, såfremt det er i overensstemmelse med lovgivningen i den stat, hvor udgravningen fandt sted.
- (3) Ethvert krav om tilbageføring skal fremsættes senest tre år efter det tidspunkt, hvor den stat, der fremsætter kravet, blev bekendt med kulturgenstandens placering og besidderens identitet og i alle tilfælde senest 50 år efter tidspunktet for tyveriet.
- (4) Et krav om tilbageføring af en kulturgenstand, der udgør en integreret del af et bestemt monument eller arkæologisk fundsted, eller som tilhører en offentlig samling, er dog ikke underlagt andre forældelsesfrister end en frist på tre år fra det tidspunkt, hvor den stat, der fremsætter kravet, blev bekendt med kulturgenstandens placering og besidderens identitet.
- (5) Uanset bestemmelserne i ovenstående punkt kan enhver kontraherende stat erklære, at et krav er underlagt en forældelsesfrist på 75 år eller en længere frist, som måtte være fastsat i dennes lovgivning. Et krav, der fremsættes i en anden kontraherende stat om tilbageføring af en kulturgenstand, der er fjernet fra et monument, arkæologisk fundsted eller offentlig samling i en kontraherende stat, der afgiver en sådan erklæring, er også underlagt den pågældende forældelsesfrist.
- (6) En erklæring som den i punktet ovenfor omtalte skal afgives på tidspunktet for underskrivelse, ratifikation, accept, godkendelse eller tiltrædelse.
- (7) I denne konventions forstand består en "offentlig samling" af en gruppe af opgjorte eller på anden måde identificerede kulturgenstande, der ejes af:
 - (a) en kontraherende stat,
 - (b) en regional eller lokal myndighed i en kontraherende stat,
 - (c) en religiøs institution i en kontraherende stat, eller
 - (d) en institution, der er etableret med et i alt væsentligt kulturelt, pædagogisk eller videnskabeligt formål i en kontraherende stat og anerkendes i den pågældende stat som værende i offentlighedens interesse.
- (8) Desuden er et krav om tilbageføring af en kulturgenstand, der er hellig eller af betydning for fællesskabet, og som tilhører eller anvendes af et stammesamfund eller oprindeligt samfund i en kontraherende stat som en del af det pågældende samfunds traditionelle eller rituelle brug, underlagt den forældelsesfrist, der gælder for offentlige samlinger.

Artikel 4

- (1) Besidderen af en stjålet kulturgenstand, som er forpligtet til at tilbagelevere den, har ret til en retfærdig og rimelig kompensation på tilbageføringstidspunktet, under forudsætning af at besidderen hverken vidste eller med rimelighed burde have vidst, at genstanden var stjålet, og kan bevise, at vedkommende udviste behørig omhu ved erhvervelse af genstanden.
- (2) Uden præjudice for besidderens ret til kompensation som anført i punktet ovenfor skal der foretages rimelige bestræbelser for at få den person, der overdrog kulturgenstanden til besidderen, eller en tidligere

overdrager, til at betale kompensationen, i det omfang dette er i overensstemmelse med lovgivningen i den stat, hvor kravet fremsættes.

(3) Betaling af kompensation til besidderen fra den stat, der fremsætter kravet, når betaling er påkrævet, skal ske uden præjudice for statens ret til at inddrive kompensationen fra enhver anden person.

(4) Ved vurderingen af, om besidderen udviste behørig omhu, skal alle forhold omkring erhvervelsen tages i betragtning, herunder parternes art, den betalte sum, hvorvidt besidderen konsulterede ethvert rimeligt tilgængeligt register for stjålne kulturgenstande og andre oplysninger og dokumentation, som vedkommende med rimelighed kunne have indhentet, og hvorvidt besidderen rådspurgte tilgængelige organer eller tog andre skridt, som enhver fornuftig person efter omstændighederne ville have taget.

(5) Besidderen må ikke være bedre stillet end den person, som vedkommende erhvervede kulturgenstanden fra ved arv eller på anden måde vederlagsfrit.

KAPITEL III

TILBAGELEVERING AF ULOVLIGT EKSPORTEREDE KULTURGENSTANDE

Artikel 5

(1) En kontraherende stat kan anmode domstolene eller en anden kompetent myndighed i en anden kontraherende stat om at udstede pålæg om tilbagelevering af en kulturgenstand, der er ulovligt eksporteret fra territoriet i den stat, der anmoder herom.

(2) En kulturgenstand, der midlertidigt er blevet eksporteret fra territoriet i den stat, der anmoder om tilbagelevering, med henblik på udstilling, forskning eller restaurering i henhold til en tilladelse udstedt i overensstemmelse med den pågældende stats lovgivning om regulering af eksport med henblik på beskyttelse af dennes kulturarv, og som ikke tilbageleveres i overensstemmelse med tilladelsens betingelser, anses for at være ulovligt eksporteret.

(3) Domstolene eller andre kompetente myndigheder i den stat, der rettes henvendelse til, skal udstede pålæg om tilbagelevering af en ulovligt eksporteret kulturgenstand, hvis den stat, der anmoder herom, godtgør, at fjernelsen af genstanden fra statens territorium er til væsentlig skade for en eller flere af følgende interesser:

(a) den fysiske bevarelse af genstanden eller dennes rammer,

(b) en sammensat genstands fuldstændighed,

(c) bevarelse af oplysninger af f.eks. videnskabelig eller historisk art,

(d) den traditionelle eller rituelle brug af genstanden af et stammesamfund eller oprindeligt samfund, eller godtgør, at genstanden er af væsentlig kulturel betydning for den stat, der anmoder om tilbagelevering.

(4) Enhver anmodning i henhold til punkt 1 ovenfor skal indeholde eller vedlægges faktuelle eller juridiske oplysninger, der kan bistå domstolene eller andre kompetente myndigheder i den stat, der rettes henvendelse til, i vurderingen af, hvorvidt betingelserne i punkt 1-3 er opfyldt.

(5) Enhver anmodning om tilbagelevering skal fremsættes senest tre år efter det tidspunkt, hvor den stat, der anmoder herom, blev bekendt med kulturgenstandens placering og besidderens identitet, og i alle tilfælde senest 50 år efter eksportdatoen eller den dato, hvor genstanden skulle have været tilbageleveret i henhold til den i punkt 2 ovenfor omtalte tilladelse.

Artikel 6

(1) Besidderen af en kulturgenstand, der erhvervede genstanden, efter den blev ulovligt eksporteret, har ret til en retfærdig og rimelig kompensation på tilbageleveringstidspunktet fra den stat, der anmoder om tilbagelevering, under forudsætning af at besidderen hverken vidste eller med rimelighed burde have vidst på erhvervelsestidspunktet, at genstanden var blevet ulovligt eksporteret.

(2) Ved vurderingen af, om besidderen vidste eller med rimelighed burde have vidst, at kulturgenstanden var blevet ulovligt eksporteret, skal forholdene omkring erhvervelsen tages i betragtning, herunder et manglende eksportcertifikat, der er påkrævet i henhold til lovgivningen i den stat, der anmoder om tilbagelevering.

(3) Besidderen, der er forpligtet til at tilbagelevere kulturgenstanden til den stat, der anmoder herom, kan i stedet for kompensation og efter aftale med den pågældende stat beslutte:

(a) at bibeholde ejerskabet af genstanden, eller

(b) at overdrage ejerskabet mod betaling eller vederlagsfrit til en person efter eget valg, der er bosiddende i den stat, der anmoder herom, og som giver de nødvendige garantier.

(4) Omkostningerne ved tilbagelevering af kulturgenstanden i overensstemmelse med denne artikel skal afholdes af den stat, der anmoder om tilbagelevering, uden præjudice for statens ret til at inddrive omkostningerne fra enhver anden person.

(5) Besidderen må ikke være bedre stillet end den person, som vedkommende erhvervede kulturgenstanden fra ved arv eller på anden måde vederlagsfrit.

Artikel 7

(1) Bestemmelserne i dette kapitel finder ikke anvendelse, såfremt:

(a) eksporten af en kulturgenstand ikke længere er ulovlig på det tidspunkt, hvor der anmodes om tilbagelevering, eller

(b) genstanden blev eksporteret i den persons levetid, der skabte genstanden eller senest 50 år efter den pågældende persons død.

(2) Uanset bestemmelserne i punkt (b) ovenfor finder bestemmelserne i dette kapitel anvendelse, såfremt en kulturgenstand blev fremstillet af et eller flere medlemmer af et stammesamfund eller oprindeligt samfund til traditionel eller rituel brug af det pågældende samfund, og genstanden tilbageleveres til dette samfund.

Kapitel IV

Generelle bestemmelser

Artikel 8

(1) Et krav i henhold til kapitel II eller en anmodning i henhold til kapitel III kan indbringes for domstolene eller andre kompetente myndigheder i den kontraherende stat, hvor kulturgenstanden befinder sig, og for de domstole eller andre kompetente myndigheder, der i øvrigt har kompetence i henhold til gældende regler i de kontraherende stater.

(2) Parterne kan aftale at indbringe tvisten for enhver domstol eller anden kompetent myndighed eller lade den afgøre ved voldgift.

(3) Der kan tyes til foreløbige, herunder beskyttende, foranstaltninger i henhold til lovgivningen i den kontraherende stat, hvor genstanden befinder sig, selv når kravet om tilbageføring eller anmodningen om tilbagelevering af genstanden indbringes for domstolene eller andre kompetente myndigheder i en anden kontraherende stat.

Artikel 9

(1) Intet i denne konvention forhindrer en kontraherende stat i at anvende regler, der er gunstigere i forhold til tilbageføring eller tilbagelevering af stjalne eller ulovligt eksporterede kulturgenstande end bestemmelserne i denne konvention.

(2) Denne artikel skal ikke fortolkes som en forpligtelse til at anerkende eller håndhæve en afgørelse fra en domstol eller anden kompetent myndighed i en anden kontraherende stat, som fraviger bestemmelserne i denne konvention.

Artikel 10

(1) Bestemmelserne i kapitel II finder alene anvendelse for en kulturgenstand, der bliver stjålet, efter denne konvention træder i kraft i den stat, hvor kravet fremsættes, under forudsætning af at:

(a) genstanden blev stjålet fra en kontraherende stats territorium efter denne konventions ikrafttrædelse i den pågældende stat, eller

(b) genstanden befinder sig i en kontraherende stat efter konventionens ikrafttrædelse i den pågældende stat.

(2) Bestemmelserne i kapitel III finder alene anvendelse for en kulturgenstand, der bliver eksporteret ulovligt, efter denne konvention træder i kraft i den stat, der anmoder om tilbagelevering samt den stat, hvor anmodningen fremsættes.

(3) Denne konvention legitimerer på inden måde ulovlige transaktioner af nogen art, der har fundet sted før denne konventions ikrafttrædelse, eller som ikke er omfattet i henhold til punkt (1) eller (2) ovenfor, ej heller begrænser den en stats eller anden persons ret til at fremsætte et krav i henhold til tilgængelige retsmidler uden for denne konventions rammer om tilbageføring eller tilbagelevering af en kulturgenstand, der er stjålet eller ulovligt eksporteret før denne konventions ikrafttrædelse.

Kapitel V

Afsluttende bestemmelser

Artikel 11

(1) Denne konvention er åben for underskrivelse på det afsluttende møde på den diplomatiske konference til vedtagelse af udkastet til Unidroit-konventionen om international tilbagelevering af stjålne eller ulovligt eksporterede kulturgenstande og forbliver åben for underskrivelse af alle stater på Rom-konferencen frem til juni 1996.

(2) Denne konvention er med forbehold af ratifikation, accept eller godkendelse fra stater, der har underskrevet den.

(3) Denne konvention er åben for tiltrædelse fra alle stater, der ikke er underskrivere heraf, fra den dato, hvor den er åben for underskrivelse.

(4) Ratifikation, accept, godkendelse eller tiltrædelse er med forbehold af deponering af et formelt instrument herom til depositaren.

Artikel 12

(1) Denne konvention træder i kraft på sjette måneds første dag efter datoen for deponering af det femte instrument om ratifikation, accept, godkendelse eller tiltrædelse.

(2) For hver stat, der ratificerer, accepterer, godkender eller tiltræder denne konvention efter deponeringen af det femte instrument om ratifikation, accept, godkendelse eller tiltrædelse, træder denne konvention i kraft i den pågældende stat på sjette måneds første dag efter datoen for deponering af instrumentet om ratifikation, accept, godkendelse eller tiltrædelse.

Artikel 13

(1) Denne konvention påvirker ikke noget internationalt instrument, som nogen kontraherende stat er juridisk bundet af, og som indeholder bestemmelser om forhold, der reguleres af denne konvention, medmindre en erklæring om det modsatte afgives af de stater, der er bundet af det pågældende instrument.

(2) Enhver kontraherende stat kan indgå aftaler med en eller flere kontraherende stater med henblik på at forbedre anvendelsen af denne konvention i deres indbyrdes forhold. De stater, der har indgået en sådan aftale, er forpligtet til at fremsende et eksemplar til depositaren.

(3) I deres indbyrdes forhold kan kontraherende stater, der er medlemmer af organisationer for økonomisk integration eller regionale organer, erklære, at de vil anvende disse organisationers eller organers interne regler og dermed ikke indbyrdes vil anvende bestemmelserne i denne konvention, hvis anvendelsesområde falder sammen med disse reglers.

Artikel 14

(1) Hvis en kontraherende stat har to eller flere territorialenheder, uanset om disse har forskellige retssystemer, der gælder for de forhold, der behandles i denne konvention, kan staten på tidspunktet for underskrivelsen eller deponeringen af instrumentet om ratifikation, accept, godkendelse eller tiltrædelse erklære, at denne konvention skal omfatte alle dennes territorialenheder eller kun en eller flere heraf, og kan til enhver tid erstatte den pågældende erklæring med en anden erklæring.

(2) Disse erklæringer skal meddeles til depositaren og skal udtrykkeligt anføre de territorialenheder, som konventionen omfatter.

(3) Hvis denne konvention i kraft af en erklæring i henhold til denne artikel omfatter en eller flere, men ikke alle territorialenheder i en kontraherende stat, skal henvisning til:

(a) en kontraherende stats territorium i artikel 1 fortolkes som en henvisning til territorialenhedens territorium i den pågældende stat,

(b) en domstol eller anden kompetent myndighed i den kontraherende stat eller den stat, der rettes henvendelse til, fortolkes som en henvisning til domstolen eller anden kompetent myndighed i en territorialenhed i den pågældende stat,

(c) den kontraherende stat, hvor kulturgenstanden befinder sig, i artikel 8(1) fortolkes som en henvisning til den territorialenhed i den pågældende stat, hvor kulturgenstanden befinder sig,

(d) lovgivningen i den kontraherende stat, hvor kulturgenstanden befinder sig, i artikel 8(3) fortolkes som en henvisning til lovgivningen i den territorialenhed i den pågældende stat, hvor kulturgenstanden befinder sig,

(e) en kontraherende stat i artikel 9 fortolkes som en henvisning til en territorialenhed i den pågældende stat.

(4) Hvis en kontraherende stat ikke afgiver nogen erklæring i henhold til denne artikels punkt 1, skal denne konvention omfatte alle territorialenheder i den pågældende stat.

Artikel 15

(1) Erklæringer afgivet i henhold til denne konvention på underskrivelsestidspunktet er med forbehold af bekræftelse efter ratifikation, accept eller godkendelse.

(2) Erklæringer og bekræftelser af erklæringer skal være skriftlige og formelt meddeles til depositaren.

(3) En erklæring træder i kraft samtidig med denne konventions ikrafttrædelse i den relevante stat. En erklæring, som depositaren modtager formel meddelelse om efter en sådan ikrafttrædelse, træder dog i kraft på sjette måneds første dag efter datoen for deponering hos depositaren.

(4) Enhver stat, der afgiver en erklæring i henhold til denne konvention, kan tilbagekalde den til enhver tid ved en formel skriftlig meddelelse til depositaren. En sådan tilbagekaldelse træder i kraft på sjette måneds første dag efter meddelelsens deponeringsdato.

Artikel 16

(1) Hver kontraherende stat er på tidspunktet for underskrivelsen, ratifikationen, accepten, godkendelsen eller tiltrædelsen forpligtet til at erklære, at krav om tilbageføring eller anmodninger om tilbagelevering af

kulturgenstande, der fremsættes af en stat i henhold til artikel 8, kan indbringes for denne efter en eller flere af følgende procedurer:

- (a) direkte til domstolene eller andre kompetente myndigheder i den stat, der afgiver erklæringen,
 - (b) gennem en eller flere myndigheder, der er udpeget af den pågældende stat til at modtage sådanne krav eller anmodninger og videresende dem til domstolene eller andre kompetente myndigheder i den pågældende stat,
 - (c) gennem diplomatiske eller konsulære kanaler.
- (2) Hver kontraherende stat kan desuden udpege de domstole eller andre myndigheder, der er kompetente til at udstede pålæg om tilbageføring eller tilbagelevering af kulturgenstande i henhold til bestemmelserne i kapitel II og III.
- (3) Erklæringer, der afgives i henhold til punkt 1 og 2 ovenfor, kan til enhver tid ændres ved en ny erklæring.
- (4) Bestemmelserne i punkt 1-3 ovenfor påvirker ikke bilaterale eller multilaterale aftaler om juridisk bistand vedrørende civile eller handelsmæssige forhold, som måtte eksistere mellem kontraherende stater.

Artikel 17

Senest seks måneder efter datoen for deponering af instrumentet om ratifikation, accept, godkendelse eller tiltrædelse er hver kontraherende stat forpligtet til at give depositaren skriftlige oplysninger på et af konventionens officielle sprog om den lovgivning, der regulerer eksport af statens kulturgenstande. Disse oplysninger skal opdateres til enhver tid efter behov.

Artikel 18

Der tillades ingen forbehold, undtagen de i denne konvention udtrykkeligt tilladte.

Artikel 19

- (1) Denne konvention kan opsiges af enhver stat, der er part heri, til enhver tid efter den dato, hvor den træder i kraft i den pågældende stat, ved deponering af et instrument herom hos depositaren.
- (2) En opsigelse træder i kraft på sjette måneds første dag efter deponeringen af opsigelsesinstrumentet hos depositaren. Såfremt der er angivet en længere opsigelsesfrist i opsigelsesinstrumentet, træder opsigelsesinstrumentet i kraft ved udløbet af denne længere frist efter deponering hos depositaren.
- (3) Uanset en sådan opsigelse finder denne konvention ikke desto mindre anvendelse for et krav om tilbageføring eller en anmodning om tilbagelevering af en kulturgenstand, der er fremsat før den dato, hvor opsigelsen træder i kraft.

Artikel 20

Præsidenten for det internationale institut for samordning af privatretten (The International Institute for the Unification of Private Law (Unidroit)) kan med jævne mellemrum eller til enhver tid efter anmodning fra fem kontraherende stater indkalde et særligt udvalg til at evaluere denne konventions praktiske funktion.

Artikel 21

- (1) Denne konvention skal deponeres hos den Italienske Republiks regering.
- (2) Den Italienske Republiks regering er forpligtet til at:
 - (a) informere alle stater, der har underskrevet eller tiltrådt denne konvention, og præsidenten for det internationale institut for samordning af privatretten (The International Institute for the Unification of Private Law (Unidroit)) om:
 - (i) hver ny underskrivelse eller deponering af et instrument om ratifikation, accept, godkendelse eller tiltrædelse sammen med datoen herfor,
 - (ii) hver erklæring, der er afgivet i overensstemmelse med denne konvention,

- (iii) tilbagekaldelse af enhver erklæring,
- (iv) denne konventions ikrafttrædelsesdato,
- (v) de i artikel 13 omtalte aftaler,
- (vi) deponering af et instrument om opsigelse af denne konvention sammen med deponeringsdatoen og ikrafttrædelsesdatoen,
- (b) fremsende bekræftede, nøjagtige kopier af denne konvention til alle underskrivende stater, til alle stater, der har tiltrådt konventionen og til præsidenten for det internationale institut for samordning af privatretten (The International Institute for the Unification of Private Law (Unidroit)),
- (c) udføre øvrige sædvanlige depositarfunktioner.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede, der er behørigt bemyndiget hertil, underskrevet denne konvention.

Udfærdiget i Rom den 24. juni 1995 i et enkelt originalt eksemplar på engelsk og fransk, idet begge versioner har samme gyldighed.

Bilag til konventionen

- (a) Sjældne samlinger og eksemplarer af fauna, flora, mineraler og anatomi, og genstande af palæontologisk interesse,
- (b) genstande med tilknytning til historien, herunder videnskabernes og teknologiens historie og militær- og samfundshistorie, og til nationale ledere, filosoffer, videnskabsmænds og kunstneres liv samt til begivenheder af national betydning,
- (c) fund fra arkæologiske udgravninger (herunder tilladte og skjulte) eller fra arkæologiske opdagelser,
- (d) dele af kunstneriske eller historiske monumenter eller fra arkæologiske fundsteder, som er blevet afskilt fra disse,
- (e) antikviteter, der er over 100 år gamle, såsom inskriptioner, mønter og graverede segl,
- (f) genstande af etnologisk interesse,
- (g) genstande af kunstnerisk interesse, såsom:
 - (i) billeder, malerier og tegninger fremstillet udelukkede med hånden på ethvert grundlag og af ethvert materiale (med undtagelse af industrielt design og fabriksfremstillede, hånddekorerede genstande),
 - (ii) originale statuer og skulpturer af ethvert materiale,
 - (iii) originale graveringer, tryk og litografier,
 - (iv) originale kunstneriske assemblager og montager af ethvert materiale,
- (h) sjældne manuskripter og inkunabler, gamle bøger, dokumenter og publikationer af særlig interesse (historiske, kunstneriske, videnskabelige, litterære, osv.) enkeltvis eller i samlinger,
- (i) frimærker, stempelmærker og lignende mærker, enkeltvis eller i samlinger,
- (j) arkiver, herunder lydarkiver, fotografiske og kinematografiske arkiver,
- (k) møbler, der er over 100 år gamle, og gamle musikinstrumenter.